Q. D. B. V.

De

REGNO AVSTRASIAE,

Instituta sententiarum collatione,

In Auditorio Academiae magno,

PRAESIDE

CONRADO SAMVELE SCHVRZFLEISCHIO,

Historiarum et Humaniorum Literarum Prof. P.

disserendo vires experietur

HENRICVS FOCK,

Lubecensis.

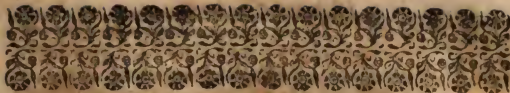
Ad diem XV. Decembris Anno M. DC. XCIII.

CVM PRIVILEGIO SEREN. EL. SAXON.

Disputatio IV.

LIPSIAE, Apud NICOLAVM SCIPIONEM.

clɔ lɔc XCIIX.

CAP. I.

AVSTRIAE ORIGO ET NOMEN,

APPELLATIONES DIVERSAE, ET RES GESTAE SVB REGIBVS MEROVINGIS.

I.

Rancia, qva Orientem ſpectat, inter Rhenum Moſamqve ſita, regnantibus Merovingis, Auſtria, et interdum producto vocabulo, Auſtraſia dicebatur.

II. Hinc paſſim Auſtraſii, et Auſtraſiani in monumentis Francorum celebrantur, eorumqve Reges, diviſa in qvatuor partes Francia, iuſto rerum ordine commemorantur.

III. Qvae diviſio ab exceſſu Clodovaei Magni, Franco-gallorum Regis, inſtituta et peracta eſt, anno poſt Chriſtum vulgari qvingenteſimo et undecimo, qvo Theodoricus, natu maior, ſed ex concubina ſusceptus filius, regno aeqvis partibus diviſo, Auſtraſiam in ditionem poteſtatemqve ſuam redegit.

IV. Haec eſt ſolennis illa, cuius Agathias Scholaſticus meminit, qvadripartita diviſio, qva Franci Orientales et Au-

ſtraſii, Theodorico notho attributi, ſeparatas a Francia Neuſtrica rationes habuerunt.

V. Meminit huius tam inſignis, tamqve apud Francos teſtatae diviſionis Gregorius Turonenſium antiſtes, ſcriptor Francorum antiqviſſimus, Franciamqve inter qvatuor Clodovaei M. filios diſtributam fuiſſe tradit *lib. III. cap. 1. hiſt. Francor.*

VI. Qvae cuiqve pars in diviſione obtigerit, mentione ſedium, et illuſtrium regni cuiusqve et aulae domiciliorum facta, exponit definitqve Fredegarius, qvum Theodoricum (qvem ipſe Thevdericum nominat) in urbe Mediomatricorum regno impoſitum affirmat. *Sortitus eſt ſedem Thevdericus Mettis: in hiſt. Francorum epitomata cap. XXX.* Haud dubie enim Mettis, ſive Metis (non Meltis) ſine mendo, pro captu ſeqvioris aevi ſcribendum. Erat enim iſta urbs Regum Auſtraſiae ſedes, ubi inaugurati, et in regni faſtigio collocati ſunt, *ut liqvet ex geſtis Dagoberti a monacho ſancti Dionyſii perſcriptis, et ex ſcriptore vitae Sigeberti Regis. Alios enim conſulto praeterimus.*

VII. Theodorico rebus humanis erepto, ſucceſſit Theodobertus filius, qvi cum patre arma ſumpſit, movitqve trans Rhenum; nec fortuna expeditioni defuit, et ſubacta armis Thuringia, everſoqve fortunis Hermenfrido, inſignis Germaniae transrhenanae portio ad Vnſtrutum usqve regno Auſtraſiae acceſſit. Patre, cuius auſpicio haec geſta ſunt, mortuo, decem et qvatuor annis Theodobertus regnum tenuit, Burgundiaeqve partem, Godomaro Burgundionum Rege ſubmoto, cum Francia Auſtraſica, pactione prius cum patruis inita, coniunxit. *In hanc rem legendi et componendi ſunt Marius Aventicenſis, et Gregorius Turonicus, ille in chronico, qvo Proſperi Aqvitani chronicon perſecutus eſt, iſte hiſt. Francor. lib. III. cap. ult. Eo ſpectant geſta Regum*

Fra-

Francorum ex Gregorio Turon. potissimum excerpta, cap. 19. 22. 25. Hinc Aimoinus, qvi mortem Theodoberti in annum regni XIII. reiicit, corrigendus est, hist. Franc. lib. II. cap. 25. Extant tres Theodoberti epistolae ad Iustinianum Magnum, inter epistolas Francicas, qvas primum edidit *Marqv. Freberus*, in qvibus et Imperatori honorem servat et dignitatem, in tertia praecipue suam tuetur, enumeratis populis, sigillatim Thuringis, qvi legibus eius parebant. *Agathias* commemorat, bellum, si longius vixisset, Iustiniano, qvod titulo Imperatoris Francici uteretur, conflaturum fuisse, *lib. I.* Ante Agathiam *Procopius* testatur, Theodobertum pleraqve per Italiam et Liguriam loca, constantibus adhuc induciis, occupasse, aut stipendiaria fecisse, eaqve a filio repetiisse, *lib. IV. Historiae Goth.*

VIII. Patre mortuo, regnum suscepit Theudoaldus, in qvo Theodorici, Austrasiorum Regis, propago defecit. Rex eqvidem pius, et nulla pravitate corruptus, sed valetudinarius, qvietisqve cupidus, tranqvillum vitae genus omni externae felicitati praetulit, nec patri, neqve avo consilio et virtute par, omissis belli artibus, de more maiorum deflexit, nec diu regno, non gloriose gesto, praefuit, qvippe qvod non plus septem annis tenuit et administravit. *Apud Marium Aventicensem in Chronico P. C. Basilii Anno XIV. Ind. III. Cum qvo consentiunt rationes temporum, qvae annum Ch. signant DLV. In anno regni septimo, qvo obiit, congruunt Turonicus hist. lib. IV. cap. 9. et auctor incertus libri, qvi scribitur gesta Francorum cap. XXVII. Iste etiam omina et signa, qvae mortem praecesserunt, memoriae tradit, et corpore parum firmo, ac tenui valetudine fuisse confirmat. De pietate testatur Aimoinus, sed ita, ut crudelitatem non dissimulet, hist. Francor. lib. II. cap. 25. Foedus, ad qvod eum contra Gothos invitavit Iustinianus, propter amicitiam cum Gothis contra-*

ctam detrectavit, auctore Procopio lib. IV. Morbum, moremqve eius ab animo generoso, et armorum studiis alienum, indicavit Agathias, lib. I.

IX. Theudoaldo vita functo, ex transverso agnatorum ordine succeſſit in regno Auſtriae Clotharius, robuſto Rex corpore, et aetate adhuc integra, nec minori fama, rebus bello geſtis parta, ad qvam ſingularis proſperaqve fortuna acceſſit, qvod fratrem Childebertum, pari et aeqvo iure praeditum, ſed viribus inferiorem, filiorumqve expertem, metu potentiae abſterritum excluderet, et ſolus hereditatem Auſtraliae adiret, eoqve ſine maribus decedente, magnum inſuper Franciae regnum ſua unius poteſtate complecteretur. *Agathias externus qvidem, ſed non ſpernendus ſcriptor, ex Francis tamen ſupplendus interdum et corrigendus, lib. I. Cum qvo iungendi ſunt Gregorius Turonenſis hiſt. Franc. lib. IV. cap. 9. Fredegarius hiſt. Francor. epitom. cap. L. Ante utrosqve, Marius Aventicenſis loc. cit. Aimoinus qvoqve non caute in rationibus temporum verſatus eſt, cauſamqve ſuccedendi a voluntate et beneficio Theudebaldi deduxit, ſed cum de eo ſuperiores hiſtorici taceant, actaqve illorum temporum aliud oſtendant, non poſſum ſuffragari Aimoino lib. II. c. 25. Nihil addo de varia ſcriptura nominum Theudebaldi, Theudobaldi, Theodobaldi, qvae per ſe patet, nec fidem hiſtoriae mutat. Eodemqve modo nil prohibet, ſcribaturne Chlotharius, an Chlothacarius, modo nihil de rei veritate detrahatur.*

X. Poſt Clotharium, huius nominis primum, Sigebertus inter qvatuor ſuperſtites eius filios natu minimus, Auſtraſiam ex novae partitionis formula conſecutus eſt, eamqve anno DLXI. qvo deceſſit pater, ſuo deinceps auſpicio regendam accepit. Sed aliqvanto poſt, profligatis in Thuringia Hunnis, victor ad ſuos reverſus, bellum fratri Chilperico intulit, qvod impedito ſe, et armis hoſtium diſtracto, aliqvot di-

ditionis suae urbes occupasset. Collecto igitur exercitu, ad ulciscendam fratris iniuriam contendit, et urbes, se absente, interceptas, patefacto armis aditu, rursus in ditionem suam redegit, erepturus qvoqve ei regnum, nisi Fredegundis reginae scelere sublatus fuisset. Igitur qvarto decimo regni anno Sigebertus vivere desiit, relicto unico filio Childeberto, qvi patris successor An. post natalem Christi DLXXV. Rex Austrasiae inauguratus, et mortuo Guntramno patruo, qvod An. DXCIII. accidit, regno Burgundiae auctus est, cuius aeqve fortitudo ac prudentia laudatur. Tribus post annis, qvam Burgundiones cum regno coniunxit, e vita excessit, cuius alter filius Theodebertus Austrasiam, alter Theodoricus pro sua parte Burgundiam est sortitus. *Nova istbaec qvadripartita divisio, qvae post decessum Clotharii I. evenit, monumentis mandata est a Paulo Varnefridi lib. II. cap. 10. de gestis Langobardorum, ubi Aripertum scribit, qvem Franci Charibertum; Guntramnum qvoqve hi Chuntramnum, alii Guntegrammum signant. Hic vero cum Chramno, Clotharii I. filio, qvi nimia patris indignatione miserabiliter periit, confundi non debet. Lucem Paulo Diacono afferunt Episcopus Laussannensis, P. C. Basilii anno XX. ind. IX. inprimis Antistes Turonicus lib. IV. cap. 22. hist. Franc. Fredegarius hist. epit. cap. LV. His addi possunt fragmenta ex vita S. Medardi, et S. Columbani, nec non Venantius Fortunatus carm. histor. lib. VII. Recentiores pleriqve, inter hos Bussierius, non accurate in exponendis horum temporum rebus versantur. Hunnorum adventus, qvi in aetatem Sigeberti incidit, bis factus memoratur; alter Sigeberto, fuso fugatoqve hoste faustus, alter, cum viribus collectis redirent, non ex animi sententia fuit. Non enim tunc armis pulsi, sed donis placati discesserunt, ut est apud Gregorium Turon. lib. IV. cap. 23. et 29. Non hic omiserim, Childebertum ritu Christiano emendasse Boiorum leges, cuius rei initium*

tium fecit ante eum Theodoricus Franciae Austrasicae Rex, ex eoqve instituto laudem collegit. V. prologus legis Baiuvariorum apud Frid. Lindenbrogium in codice legum antiqvarum. Divisio inter duos Childeberti filios consignata est ab Aimoino lib. III. c. 84. hist. Francor. Eodem spectat Tritbemius in compendio annalium Franc. non spernendae vir industriae, sed in supputatione temporum sibi non constat.

XI. Theodobertus II. initium regni tranqvillum habuit, sed fratre Theodorico, ad arma prompto nimis et strenuo, invitante, castraqve iungente, bello implicatus, movit adversus patruelem Clotharium II. eiqve victo duras conditiones tulit, et insigni regionum parte, qvae victoribus obtigit, mulctato, duodecim pagos inter Isaram ac Sigonam, spatio ad Oceanum porrecto sitos, tantum possidendos reliqvit. Gesta haec sunt anno post C. N. sexcentesimo, incitante avia Brunechilde, qvae regno Austrasiae pulsa, in Theodorici regia versabatur. Neqve diuturna ea pax, nec sincera fuit, qvum Clotharius II. gravioris damni memor, partem superiori pactione cessam Theodorico et traditam invaderet, ac devastaret. Qva iniuria hic commotus, comparavit qvam potuit maxime copias, contractisqve auxiliis, hosti obviam profectus, Meroveum Clotharii II. filium, instructa acie pugnantem cepit, multos, et inter hos Landericum, in fugam egit, reliqvos, cum evadere non possent, delevit. Victor nihil cunctandum ratus, exercitum usqve Parisios duxit, urbemqve ingressus est; cui hactenus amico et socio, frater ob nimiam potentiae accessionem, diffisus, neqve inani suspicione ductus, pace cum Clothario inita, foederi fraterno nuntium remisit. Hoc principium offensae haud temere existimaverit, qvi rerum illa aetate gestarum annales non cursim leviterqve inspexit. Odium hoc indignatione sua fovit Brunechildis, qvam ex urbe et aula Metensi eiectam

sus-

ſuſcepit alter eius nepos Theodoricus, qvem ſubinde inſtigavit ad petendum armis nepotem alterum, et pridem ſibi inviſum, obiectoqve natalium vitio, in odium, conflato etiam belli periculo, adduxit. Obſecutus monenti Theodoricus expedivit copias, iamqve ad praelium cum fratre committendum paratus, hortatu Optimatum arma poſuit, et caeſo, qvi nihil moderatum ſvaſerat, Protadio, metu confuſus meliori conſilio ceſſit. Demum ingraveſcenti malo cumulum attulit noviſſima inter fratres contentio de Alſatia, qvam pater eorum a regno Auſtraſiae ſeiunctam, cum tribus aliis tractibus Theodorico, Burgundionum Regi, aſſignavit. Hoc cum acerbe ferret Theodobertus, et de iure ac dignitate ſua detractum putaret, non temperavit ſibi, qvin tractus velut ad ſe pertinentes repôſceret, armisqve vindicaret. Qvamobrem Theodoricus, inclinato ad pacem animo, conditiones cedendorum Comitatuum accepit et praeſtitit, cum aeſtimata ſuorum paucitate, magno fratris exercitui reſiſtere non poſſet. Qvibus rebus, praeter Alſatiam, regno Auſtraſiae denuo coniunctam, tres finitimi tractus, Sugintenſis, Turenſis, et Campanenſis in poteſtatem ditionemqve Theodoberti anno, ut noſtrae rationes ſunt, DCX. redierunt. Qvae pax ut iniqva, temporum qvippe neceſſitate expreſſa, Theodorico viſa eſt, ſic eius animum accendit magis ad repetendam Alſatiam, recuperandosqve tractus, qvos pactione Saliſſonenſi abalienaverat, ſed perinvitus. Vnum ergo ad tantae rei ſpem excitato reſtabat certamen, qvod fraternitas diſcordias alterutrius exitio finiret. Sumptis enim utrinqve armis, apud Tullum, et deinde rurſus apud Tulbiacum congreſſi, praelio, in qvo ſumma rerum vertebat, experiri coeperunt. Victus fugatusqve Theodobertus, ſe recepit ad Vbios, ubi captus, et victori deditus, rogatu Brunechildis ſacros Ordines, qvod ei Columbanus praedixerat, profiteri iuſſus, nec mul-

B to

to post odii explendi causa caesus, regnum simul et vitam amisit. Duo eius filii, Clotharius et Meroveus, comprehensi, et morte mulctati sunt, qvorum patruus regnum Austrasiae armis subactum non diu tenuit, et fratre sublato, Clotharium oppugnaturus, ex alvi profluvio interiit, in ipsa Mediomatricorum regia, ubi tunc degebat. *Ionas Abbas in Vita Columbani, post hunc Fredegarius Chron. cap. XVI. Vtroqve recentior Chronographus Moissiacensis, qvem industriae Francisci Bosqveti debemus, in Mauritio Imp. ann. III. et post hunc qvoqve Aimoinus Chron. lib. III. cap. 84. Theodobertus successit patri Childeberto in regno Austrasiae, qvod et regnum Theodorici dicitur a primo Clodovaei M. filio, qvippe Austrasiam ex divisione nacto, ut praeter superiores, qvos adduxi scriptores, confirmat Rorico Monachus in gest. Franc. lib. IV. fin. Alter eiusdem Childeberti filius regnum Guntramni, ut Aimoinus nominat, id est, Burgundiae, accepit, et post multas fortunae vicissitudines, superato atqve interfecto fratre, occupavit, sedemqve Divoduri Mediomatricorum fixit, et ibi fatis concessit, ut tradit auctor appendicis ad Marii Ep. Chronicon. Mores Theodorici cum dominatu coniunctos prodit Anonymus in vita Betharii. Auctor incertus, qvi compilavit gesta Francorum, scribit, Theodoricum scelere Brunechildis veneno sublatum, cap. XXXIX. Qvod scriptores aetate et auctoritate priores tacent, recentiores vero pleriqve tradunt potius qvam evincunt. De causa belli, inter fratres cum alterutrius clade ac interitu gesti, nihil addo, nisi qvod in vita Columbani legitur, de regni finibus inter eos fuisse disceptatum, cap. XXVI. Mutua potentiae aemulatio, metusqve ambitione mixtus, et pactionis Salissonicae anno DC. conventae invidia, et exaggerata iniqvitas, tractuumqve ea cessorum, et amissae inprimis Alsatiae acerba recordatio, tum pacis qvoqve cum Clothario II. initae odium, ac non obscura vindictae cupiditas, et coniun-*

gen-

gendi utriusqve regni desiderium haud omnino reticeri hic debent, qvae fratres, fortuna viribusqve dispares, in mutuam perniciem exitiumqve armarunt.

XII. Postea Austrasii non recusantes susceperunt, regniqve insignibns decorarunt Sigebertum, natu maiorem Theodorici II. filium, eumqve anno DC XIII. apud Mosellanos et Mediomatricos in vacuo patris solio collocarunt. At repugnavit ei et restitit Clotharius II. animoqve ad ultionem excitato, regnum cum vita eripuit, clademqve et necem Merovei filii, supplicio de maiore Theodorici filio vicissim sumpto, vindicavit. Ita vero Clotharius II. regnum Austrasiae a crudelitate orsus, totius Franciae Rex evasit, magnisqve viribus, nec minori auctoritate, sublata Theodorici II. propagine, solus regnavit. *Sigebertus huius nominis II. Rex Austrasiae factus et inauguratus est, testibus auctor. appendicis ad Marium Aventicensem, et Iona in vita Columbani. Non ergo solum destinatus, sed etiam declaratus Rex est, qvod Fredegarii causa observandum est, qvi Iona recentior, de conatu et destinatione Brunechildis, Sigebertum in regno patris instituere (successorem) nitentis loqvitur. Chron. cap. XXX. At hic nisus cum effectu intelligendus est, eodemqve modo exponendus scriptor vitae Faronis, qvi destinatum in regno successorem testatur cap. XXXII. Vbi destinatio a declaratione non debet seiungi, contra qvam aliis placet, seqventibus auctorem, qvi gesta Regum Francorum compilavit, cap. xxxix. A qvo seqviores decepti, nihilo veriora scripserunt. Victus captusqve est Sigebertus, ad Axonam fl. in campis Catalaunicis Galliae Campanae. Qvatuor filios Theodoricus II. moriens reliqvit, inter qvos Sigebertus II. Corbus et Meroveus clade accepta, vivi in potestatem Clotharii II. venerunt, nec multo post iussu victoris occisi sunt, servato duntaxat Meroveo (cuius ad sacrum fontem sponsor Clotharius fuit) dilapso autem Childe-*

berto, qvi celeriori eqvo vectus evasit. V. Fredegarius cap. XLII. ad eumqve alii exigantur.

XIII. Eodem anno Clotharius II. Austrasiae Rex effectus est, qvo Sigebertus II. adolescens, consumptis duntaxat paucis regni mensibus, regum propaginis suae ultimus, foede periit ac sublatus est, ab eoqve tempore, auspicio novi Regis Clotharii, Rado praefectus Austrasiae impositus, solenni Francorum nomine *Maior domus* appellari consvevit. Qvae mutatio A. DCXIII. accidit, qvando Austrasia ad reges Neustriae rediit, neqve tamen cum regno hoc permixta, aut tali nexu coniuncta est, ut pristinum nomen amitteret, iuraqve et fines utriusqve regni, contra morem exemplumqve Francorum, confunderentur. At Clotharius, de qvo dixi, rebus ex animi sententia gestis, bellisqve compositis, *magni* nomen adeptus est, regnumqve Austrasiae, sexdecim fere annis servatum, nil contra molientibus Austrasiis, tenuit, ac recepto in administrationis Austrasiae partem natu maiore filio, A. DCXXIIX. e vita migravit, cuius in locum successit Dagobertus, qvi vivo et volente patre, Austrasiam aliqvot annis hactenus regendam susceperat; eo autem mortuo, subita et prospera expeditione, adiuvantibus Austrasiis, ad Burgundiones et Francos Neustrasicos contendit, et utrisqve in fidem acceptis, meliori fortuna, qvam iure, exclusit Charibertum fratrem. *Fredegarius Chron. cap. XLVII. auctor est, Dagobertum a patre Clothario II. hanc inisse gratiam, ut de voluntate eius Rex Austrasiae constitueretur, exceptis tractibus versus Arduennae saltum, et Vosagum montem sitis, qvos retinuit Clotharius, et suae ditioni adiunxit. Sed postea Dagobertus, qvam duxit uxorem Gomadrudem, detractas a patre portiones reposcebat, qvi procerum obtestatione victus reddebat, praeter illud terrae spatium, qvod conventum utrinqve, et citra Ligerim definitum erat. Hoc enim idem ille*

scri-

ſcriptor confirmat. Prior autem pactio incidit in A. DCXXII. Poſterior ad annum DCXXV. pertinet. Conſeqvens eſt, ut dicam, diverſa ratione ſupputandos eſſe regni Dagobertini annos, ita ut prius Auſtraſici, qvod ſex annis Dagobertus tenuit, deinde Neuſtraſici, qvod Monarchiae nomine ſcriptores Franci inſigniunt, initium capiatur. Vid. fragmenta de rebus Dagoberti ex vita S. Eligii, qvi Dagoberto perfamiliaris fuit, deprompta. Non vero nulla eius ratio habenda eſt, qvos rerum documenta, et fines, qvamvis ſaepe mutati, diſtingvunt evidenter ac ſecernunt. Monarchia, qvam Dagobertus, extincto patre, conſecutus traditur, ſpectat ad magnam utriusqve regni, Auſtraſiae pariter ac Neuſtraſiae, coniunctionem, et voce illa eminentiam indicat, non autem propterea regnum Auſtraſiae excludit, abolet aut tollit.

XIV. Dagobertus aliqvot ante mortem annis, ſaluti Franciae conſulendum ratus, Sigebertum, impuberem adhuc filium, Auſtraſiae impoſuit, patrisqve Clotharii exemplum ſecutus, utile hoc rebus ſuis putavit fore. Idcirco additi vitae morumqve rectores, qvibus idoneam educandi rationem praeſcripſit, accito, cui diffidebat, in Neuſtriam Pipino, qvi titulo *maioris domus* apud Auſtraſios curabat, ſed de potentia et ambitione ſuſpectus. At prudenter moderateqve fecit Pipinus, neqve ulla gloriae cupiditate abreptus eſt, ut ab officio diſcederet, ſtatumqve regni, etiam Dagoberto mortuo, perturbaret. *Dagobertus, huius nominis primus, A. DC XXXVII. diem ſupremum obiit, cuius frater Charibertus, attributa Galliae Aqvitanicae parte, et ſede Toloſae conſtituta, appellatus eſt Rex Aqvitaniae, qvam tamen integram ditioni ſuae ſubiectam non habuit, ut eſt apud Fredegarium, locupletiſſimum huius rei teſtem. Aribertus (qvi et Charibertus, aliis qvoqve Haribertus)* ſedem Toloſanam elegens (*verbum rudis ſeculi*) regnat in parte provinciae Aqvitaniae. *Cap. LVII. Elegit qvidem Charibertus hanc ſedem, ſed regionem, qva Toloſa con-*

continetur, et partem Aqvitaniae, concessu Dagoberti, non cum libertate eligendi obtinuit, ea vero lege, ut omni iure in reliqvam Franciam cederet, pactoqve semper valituro confirmaret. Accepit conditiones, qvas fratri impar, recusare non potuit Charibertus, subacta prius, qvam e vita decessit, universa Vasconia, qvae cum aliis tractibus, auspicio Dagoberti, ad regnum ditionemqve Franciae Neustricae reducta est, cum frater Charibertus, iam tertio regni anno decessisset, nec filium, cui Chilperico nomen fuit, diu superstitem reliqvisset. Fredegar. cap. LXVII. Aimoinus lib. IV. cap. 23. Papirius Massonus annal. lib. I. in Dagoberto, cui simplicitatem, regno minime idoneam, obiecit scriptor vitae Sigeberti III. Ex qvo seqvitur, Charibertum non fuisse Regem Franciae, sive Austrasica, sive Neustrica intelligatur. Hinc in Chronicis, qvibus series et successio Regum Francorum traditur, omissus est, nominatim in Tiliano, fragmento Erchanberti, et aliis haud suspectis monumentis. Nisi qvod Chronicon Moissiacense ea parte, qva mutilum est, divisionem innuere videtur, ad ann. XLV. Clotharii. Sed hiatus ibi nihil probat, et auctor huius Chronici, qvi post Merovingos floruit, commoda interpretatione iuvari, et suppleri potest ex scriptoribus aevi prioris, sigillatim ex Fredegario, qvi regnantibus Merovingis, Sigeberto et Clodovaeo iunioribus, Chronicon consignavit, cuius additamentum stylus prodit, qvod est ab auctore multo recentiori. Qvia vero Aqvitania est pars Franciae Neustrasicae, ipse Fredegarius non dubitavit regionem Chariberto attributam, nominare regnum Francorum, cap. LXXVIII. perinde ac si dicere voluisset, regnum Franciae Aqvitanicae, sive Aqvitaniae, ut diu post Fredegarium scripsit Aimoinus, libro et capite, paulo ante nominatis. Non vero nunc exqviro artes regnandi, qvibus circumventus est Charibertus, neqve excutio mores Dagoberti, qvos vitiis mixtos fuisse constat. Tantummodo hoc addo, multos esse, qvi hunc

Dagobertum cum altero, eius nepote, et Sigeberti filio, confundant: qvod ne fiat, cavendum, et tempestive admonendum reor. Huius erroris compertus est Iodocus Coccius, cuius extat liber, qvi inscribitur Dagobertus Rex, Argentinensis Episcopatus fundator, *edit. Molshemii Anno MDCXXIII. Eqvidem ambo Dagoberti, alter post alterum, de Austrasia, et amplissimis Austrasiae sacordotiis Antistitumqve sedibus, speciatim de Argentoratensi bene meritus est, idqve errandi causam dedit scriptoribus, ceteroqvin diligentibus et doctis. Post Coccium accuratiori studio perqvisivit et distinxit hos Reges Godefr. Henschenius, edita* de tribus Dagobertis diatriba, *sed neqve is omnes historiae huius partes ita perscrutatus est, ut expectationi nostrae per omnia satisfaceret, cum res actaqve Dagoberti I. et II. distincte magis explicateqve reddere debuisset. Id qvod merito etiam in eo desideravit Cointius, Annal. Eccl. Franc. t. III. ad. an. 637. Sed in Cointio qvoqve licet observare turbatas interdum rationes temporum, et nimium corrigendi studium, qvod in Fredegarii Codice liqvet, in qvo emendando licentius aliqvando versatum animadverti, neqve id nescivit Petrus Franciscus Chiffletius, qvi novissime in definienda Dagoberti senioris aetate elaboravit, edito libro, cui titulus est,* Bedae et Fredegarii concordia, *qva continetur dissertatio de annis Dagoberti, A. M DC LXXXI. De Pipino, qvi per ea tempora, qvibus Clotharius et Dagobertus senior regnarunt, titulo* Maioris domus, *negotia regni administravit, legendus est perantiqvus scriptor, sed Merovingorum aevo recentior, qvi ad Pipini huius Regis abnepotem usqve et Regem pervenit, apud Duchesnium t. I. p. 594. seq.*

XV. Regnante Sigeberto III. Dagoberti I. filio, Austrasia (a Franciae Neustricae limite) cis Rhenum, pacata fuit, sed fines eius, trans Rhenum, incursionibus Thuringorum patuerunt, et turbati sunt, impulsore qvodam gentis du-

duce Radulfo, qvi Vinedorum amicitia nixus, communi popularium consensu arma sumpsit, et Sigebertum aggressus, acri certamine copias eius dissipavit, sed is, cum per fortunam non posset aliter, incolumitatem abeundi pactus, redintegratis paulatim viribus, Thuringos inflexit ad obseqvium, et retinuit provinciam, situ commodam ac fertilem, pristinisqve Francorum legibus constitutam. Firmato iam regno, de successore cogitabat Sigebertus, et Grimoaldo maiore praefecto negotiis adhibito, sapienter regni statum ordinabat. Aliqvi tradunt, Childebertum, Grimoaldi filium, si ipse qvidem, non relicto herede, decederet, eo in regno, confectis ad eam rem tabulis, succedere voluisse. Sed nato post filio Dagoberto, metu orbitatis solutum, istud decretum, qvod ante fecerat, irritum et infectum reddidisse, nec propterea Grimoaldum a regni administratione submovisse, et cum moriturus esset, unicum qvoqve filium fidei eius credidisse, qvod nihil alienum vita et munere superiori commisisset. At parum memor beneficiorum Grimoaldus, fefellit spem Regis, eoqve mortuo, Dagobertum iuniorem, contra qvam promiserat, sacris Ordinibus initiatum, dimisit in Scotiam, ut procul regno esset, et a patria remotus, fortunam, si adolesceret, moderatius ferret. Cuius facti indignitate permotus Rex Neustriae Clodovaeus, Sigeberti frater, iniuriam patrueli factam ultus est, vafrumqve et perfidum Grimoaldum morte mulctavit, cum id e re publica existimaret, ut verus legitimusqve heres in pristino regiae dignitatis gradu collocaretur. Qvod usu evenit, deiecto, qvem reus sceleris pater admoverat, Childeberto. *Huius rei gratia legendus est post Fredegarium, qvi in Sigeberto III. historiam finiit, Sigebertus scriptor, qvem fuisse monachum, non est, cur dubitem; plerunqve, nec iniuria, Gemblacensem vocant, qvi multa de Sigeberto rege tradidit, qvae apud alios frustra qvaeramus.*

Omnino

Omnino enim confirmat , Sigebertum non destitisse ab incepto recuperandae eius provinciae, superbiamqve domuisse hostium, et Thuringos, impulsore Radulpho rebelles, in ditionem imperiumqve Franciae Austrasicae redegisse, vel, ut suis ipse verbis tradit , sub iugo dominii sui victos et confusos reflexisse. *Qvod testimonium in tanta rerum caligine, scriptorumqve inopia haud praeterire debui, neqve ab Hadriano Valesio omissum est, qvo conficiamus, receptam a Sigeberto fuisse Thuringiam; contra qvam alii scribunt , Sigeberto mortis causam extitisse amissae Thuringiae dolorem. Huius sententiae sunt P. Massonus, P. Berthault, neqve rectius sentiunt, qvi memorant , Sigebertum inter et Radulphum convenisse, ut illo in Austrasiam redituro , hic obseqvio solutus esset , qvod narrat Bussieres , et mendose* Rodulphum *scribit , lib. III. hist. Franc. Nec vero qvis credat, passurum fuisse Clodovaeum, Sigeberti fratrem,ut Radulphus cum iniuria Francici nominis Thuringiam teneret, suiqve iuris princeps esset, causamqve adeo fratris, cum genere sangvineqve suo coniunctam negligeret , pro qvo ante hac in regnum restituendo neqve operam , neqve laborem recusarat. Qvin et hoc argumento in dubium voco narrationem Sigeberti scriptoris, de adoptato Grimoaldi filio, qvam ne credam,multa prohibent; illud maxime, qvod Sigebertus Rex nullum ius adoptandi habuit, cum, fratre superstite, id facere non posset, utcunqve etiam vellet, qvippe in regno eiusmodi, in qvo generis sangvinisqve dignitatem versari sciret. Tum vero Sigeberti Regis aetas nondum effoeta, sed integra erat et florens; ut nihil causae esset , cur adoptandi consilio desiderioqve duceretur. Reperiuntur tamen haud pauci, inprimis recentiores, atqve inter hos novissime Pradius, qvi adoptionem hanc tuetur. Ambitio eqvidem Grimoaldi non obscura erat, qvando suae sortis oblitus, Dagobertum, verum ac legitimum heredem, Patre mortuo de regno detrusum, in Scotiam (qvo nomine seqviores Hiberniam*

am appellant) relegavit. Legendi hic et componendi sunt scriptores vitarum S. Remacli, S. Boniti, et ipsius etiam Sigeberti III. Regis.

XVI. Regnum Austrasiae, sublato Grimoaldo, non ad Dagobertum, cui praereptum fuerat, rediit, sed Clodovaeo II. Neustriae Burgundiaeqve Regi, relicto in Hibernia patruele, cessit. Qvo id anno acciderit, dissident pleriqve scriptores et variant, sed rationibus a Sigeberto confectis congruit annus Chr. DC LVIII. qvanqvam alii malunt DC LXIII. Mea tamen sententia propius vero accedunt, qvi argumentis rerum et temporum indicant annum DC LIV. eamqve renovare huius vicissitudinis memoriam putant. Illud pariter impeditum est, utrum Clodovaeus, qvi Grimoaldum cum filio evertit, in regno successerit, an filium ibi regem constituerit; qvod faciam, ut intelligatur, eorumqve testimonio, qvorum apud me auctoritas valet, comprobetur. Etenim constat, et confirmare in expedito est, Clodovaeum II. mulctato Grimoaldo, extrusoqve huius filio Childeberto, Austrasiam stirpi suae repetitam, non reddidisse patrueli, qvippe non reverso, nec revocato unqvam aut restituto, sed retinuisse, qvoad vixerit, regendamqve suscepisse, non, ut pleriqve existimant, Childerico filio tradidisse. Post Clodovaeum, utriusqve Franciae, Austrasicae et Neustrasicae regem, qvi anno DC LV. mortem oppetiit, Clotharius filiorum natu maximus, eiusqve nominis III. praeter occidentalem Franciam, iunctamqve ei Burgundiam, solus aliqvandiu tenuit Austrasiam, qvae deinde eius assensu, et matris, qvae tutelam gessit, approbatione, delata est ad Childericum minorem fratrem, qvi utriusqve voluntate et iudicio, primum in partem regendae Austrasiae ascitus est, tum Clothario sine liberis mortuo, in universa Francia successit, nec vero diu solus regnavit, vitamqve et regnum, perfidia et scelere con-

iu-

iuratorum, non relicto herede, amisit. *Expedienda hic sunt, qvae difficultatem habent, aut prae se ferunt. Sigebertus Gemblacensis, auctor est, Childericum, vivo et volente Clodovaeo patre, constitutum esse Austrasiae regem, in vita S. Theodardi (mendose apud Trithemium* Theobardi) *qvod repetitur in Chron. ad an. 658. Cui assentiuntur non pauci, nec spernendi scriptores, qvibus addo Ioannem Tilium in commentar. rer. Gallicar. et prae omnibus nostra memoria nominandum Hadr. Valesium, lib. XXI. rerum Francicarum. Apud me in hac inprimis re causaqve valet auctoritas scriptoris antiqvi, et illorum temporum, qvibus haec gesta sunt, aeqvalis, qvi in libro, qvem de vita S. Bathildis composuit, ab excessu Clodovaei haec accidisse tradit, qvem Surius edidit, Duchesnius excerpsit.* Is aperte scribit, *Clotharium, exempto rebus humanis patre*, suscepisse ilico Francorum regimen; *Francorum, inqvit, non solum Neustricorum, sed etiam Austrasiorum. Horum deinceps sigillatim meminit, qui annitente Bathilde, et suffraganeibus regni primoribus, ex aliqvot annorum intervallo fratri ipsius Childerico obvenerunt, ab eoqve tempore hic regendi consors factus, et regis Austrasiae titulo appellatus, extincto autem Clothario, rex universae Franciae constitutus est, etiam Burgundiae, qvae regnante primae stirpis Francorum progenie, sigillatim Clotharii III. aetate, Franciae Neustricae innexa est, ut confirmat Anonymus scriptor vitae S. Bathildis, qvam per rerum temporumqve imperitiam cum Bildechilde recentiores pleriqve confundunt. Veteres tamen auctores Franci interdum haec nomina permiscent, non tam suo, qvam librariorum vitio, qvod ex vita S. VVandregesili cap. 14. et 21. constat. Illud etiam auctoritate confirmandum est, qvod scripsi, Dagobertum, Sigeberti F. non rediisse in Austrasiam, nec recuperasse regnum. Qvo argumento dicitur eius* exilium irrevocabile, *ab Anonymo vitae S. Boniti scriptore. Veruntamen*

men non dubito, qvin mortui cadaver relatum ſit in Franciam; facit enim pro me ſcriptor antiqvus, et expreſſe commemorat, in baſilica Rotomagenſi conditum fuiſſe Dagobertum, cap.32. in vita Eligii. Erat enim illa in urbe praeſul, et gnarus rerum urbis, cuius ſacra moderatus eſt, inprimisqve sus baſilicae, in qva ſumma dignitate fungebatur. Non ergo, neqve vivus, neqve mortuus, Auſtraſiae redditus, ſed in Neuſtriam relatus, et Rotomagi ſepultus eſt, in primario D. Petri templo, qvod in magna celebritate eſt, cum ob alia funera illuſtria, tum ob antiqvitatem et Gothicam ſtructuram.

XVII. Childericus II. anno regni Auſtraſiani qvartodecimo, Neuſtraſiani qvarto ineunte, cum venationi operam daret, miſere periit, qvem in utroqve regno A. C. DCLXXIII. ſecutus eſt frater natu minimus Theodoricus, huius nominis III. qvi antea regnum Neuſtriae affectaverat, ad eiusqve cauſam Ebroinus ſe adiunxerat, ſed a Proceribus Franciae deſertus Rex et deſtitutus, atqve in ſacri ordinis ſodalitatem aſcriptus eſt, ut praecluſo ad ſucceſſionem aditu, omnes curas ad pietatis ſtudium conferret. At verſa aliqvanto poſt fortuna, et reſtitutus in libertatem Theodoricus, non modo recepit Neuſtriam, ſed omnem Franciam, qvam antea ne ſperaverat qvidem, cum ditione ſua coniunxit. Nemo enim poſt Childerici, et uxoris eius gravidae caedem, e ſtirpe regia reſtabat, qvi regeret Francos; qvanqvam regendi prudentia Childerico defuit, et maiorum virtus in eo ac ſucceſſoribus defecit, ut moribus atqve inſtitutis diſſimilimi, nihil praeter originem et nomen retinerent. Iſta autem regni converſio maximam Franciae perniciem attulit, et praefectorum libidini interdum reges ipſos expoſuit, rerumqve ſummam tandem ad alios traduxit, qvanqvam id ſerius, et ſeqventi aevo accidit, cum nullo morbos ſanante remedio uterentur. Non enim id de omnibus Merovingis pronuncian-

ciandum eſt, qvod aliqvi faciunt, nullò diſcrimine regum rerumqve intervalla ſeparantes, etiam veteres pleriqve, et Carolingorum aeqvales, rumore potius, qvam monumentorum fide. Niſi illud ignaviae affine dici oportet, qvod immatura, aut brevis regum aetas, velut crebrioris interregni cauſa, incrementis regni obfuiſſe videatur. Illud certo conſtat, Clodovaeum III. Theodorici III. filium, et in regno ſucceſſorem, firma pace, nec diviſo Franciae patrimonio, regnaſſe, et praefecti auctoritate, qva Pipinus Anſegiſi F. fungebatur, adiutum fuiſſe et admonitum, ut ad praecidendam diſſidiis materiam, utriqve Franciae ſolus praeeſſet. Qvo tempore praefectorum dignitas potentia atqve opibus valuit, novoqve nec uſitato hactenus, titulo aucta et inſignita, altiusqve evecta eſt, adeo ut praefecturae munus, qvod Pipinus geſſit, per omnem Franciam pateret. Cauſa honoris atqve inſtrumentum erat victoria, qvam ad Textricium retulit, caeſoqve Berthario, aemulum oppreſſit, principisqve nomen et titulum conſecutus eſt, qvod tradunt ſcriptores antiqvi, odio et ſtudio vacui, ac ideo non ſuſpecti. *Ipſe confirmat auctor vitae Ansberti, Rotomagi antiſtitis, qvem ſibi repugnantem, et regnandi rationibus contraria ſvadentem, in exilium egit, is vero auctor eum Principis nomine appellavit, utiqve non alium intelligens, qvam principem Francorum, in gerendis palatii regniqve Franciae negotiis primarium, et a rege proximum adminiſtratorem, ut haud obſcure indicavit auctor vitae S. Boniti. Conſentiunt ſcriptores alii, et principem nominant, inter qvos extat, qvi compoſuit vitam S. Vrsmari. Multi, praeſertim his recentiores principem Francorum pleniore elogio vocant. Qvod tamen ita capiendum eſt, ut, ſalvo regum iure, iſthaec adminiſtratio intelligatur, et nihilominus Pipino Herſtallio, inter ceteros et priores palatii praefectos ac proceres, qvi principes qvoqve appellati ſunt, praecipuum*

aliqvid relinqvatur. Idcirco in vita Ansberti praefectoria administratio *dicitur, qvam etsi qvidam nimis amplificant, et in arbitratu Pipini positam fuisse affirmant, tamen haud omittunt ius regis, neqve huius consensum defuisse, principatumqve sub regibus tenuisse, sine assentandi vitio confitentur. Qvod aperte satis tradunt scriptor vitae Bonici, et vetus, sed ignoti nominis auctor libelli,* de maioribus domus regiae, *qvem P. Pithoeus edidit, Duchesnius ex antiqvissimo codice restituit ac emendavit. Alios praetereo; qvanqvam in publicis Franciae tabulis, Regum procerumqve palatii titulos posteritatis causa servantibus, non legisse memini, Pipinum unqvam hunc talem sumpsisse titulum, aut a Regibus, sub qvibus utriusqve Franciae praefecturam gessit, hoc titulo fuisse cognominatum. Elogio qvidem ornatur* illustris et incluti, *qvo et reges usos esse, constat, annos tamen praefecturae non retulisse in commentarios publicos, nec more regum, pro qvibus administrabat, dinumerasse, palam est, nec probatione mea eget. Erant vero alii tituli, regnantibus proprii, qvibus a conditione praefectorum distingvebantur.*

XIIX. Clodovaeus III. exiguo tempore, et obscuro nomine regnavit, qvem prolis expertem secutus est frater Childebertus. III. rebus gestis clarior, neqve animi vitio, nec breviori aetate impediebatur. Nam haud idem utriusqve spatium fuit; duobus enim annis Clodovaeus, decem septem Childebertus regnum tenuit, et Pipini Herstallii ductu Alemannos, qvi Svevi nominantur, oppugnavit. Horum dux Vilarius, velut suis deinde legibus victurus, regnoqve Austrasiae se et gentem subtracturus, venienti processit obviam, collatisqve signis, cum eo conflixit, victusqve reparavit vires, regresso postea in Franciam Pipino, qvam Rex morbo implicitus obiit, sub cuius extremum vitae regniqve tempus, bello contra Svevos, eorumqve ducem gesto praefuit Valericus.

ricus. *Alemannos dixi, non ut Francos Moeno finitimos, Alsatiosqve comprehendam, qvi omnes qvidem uno Austrasiae regno, sed non uno* ducatu *continebantur. Vicini erant, sed suis discreti finibus, nec belli societate coniuncti, cum Alemanni, id est, Svevi proprie dicti, Francorum armis peterentur, Alsatii autem et Franci ad Moenum porrecti qviescerent, ac in fide perseverarent. Qvod scriptores annalium consentientes tradunt ad A. DCCIX. DCCX. et DCCXI. Sed qva fortuna, secunda, an adversa Franci pugnarint, non commemorant, qvod Nazarianos, Tilianos, Petavianos, inspicienti constabit, qvanqvam et inter eos alii aliis parcius hoc attingunt. Solus auctor annalium Metensium copiosior est, nec infestatos tantum et superatos, sed etiam triumphatos a Pipino Svevos (multi Suavos, aliqvi Svabos vocitant) magna scribendi fiducia prodit, sed unde acceperit, incertum est, et nemini hactenus exploratum.*

XIX. Haec auspicio Childeberti III. gesta sunt, qvem eodem, qvo obiit, anno insecutus est Dagobertus filius, huius nominis III. qvi praeter alia, qvae domi ab eo perfecta sunt, multa in pios coetus beneficia contulit, nec belli Svevici curam cogitationemqve abiecit. Nam Vilarius armis subigendus restabat, adversus qvem comparavit exercitum, haud peiori, qvam pater, fortuna, nec dispari eventu, vastato qvippe hostis agro, Svevorumqve populo in ditionem *Franco-Austrasicam* redacto. Annales Francorum ex pervetustis Al. Petavii, Tiliiqve codicibus deprompti, expeditionem contra Svevos susceptam confirmant; annales vero Metenses plus aliqvid significant, ducemqve expeditionis definiunt, atqve amplius prosperum belli exitum tradunt, ut facile intelligi possit, Sveviam late vastatam, Francorumqve orientalium regno coniunctam, usqve ad Lanfridi, Svevorum ducis, tempora qvievisse. Ad A. DCCXII. Qvibus rebus Danubii

aditus

aditus patuit, apertiqve ulterioris Germaniae fines, attulerunt novum vicinis periculum, et Boioaros, ut communem postea subirent fortunam, admonuerunt, eosqve integros hactenus et intactos, nudarunt qvasi et obiecerunt Francis ex propinqvo invadendos. Verum aliqvot post annis, Pipino seniore iam mortuo, Franci Neustrii Austrasiiqve aemulatione commissi, vires ipsi suas confecerunt, qvoad Carolus, Pipini ex Alpaide filius, e custodia, qva eum detinebat privigna Plectrudis, dilapsus, Neustrios in ordinem redegit, represso, qvi obsistebat, Ragenfredo. Sub hoc tempus decessit Dagobertus, rebus nondum in Francia compositis, relictoqve in his turbis filio Theodorico, cui adhuc impuberi, A. DCCXV. regnum, a Francis praereptum, atqve ad agnatum eius Danielem, qvem ab ordine sacro arcessebant proceres, est delatum. Hic, regno Francorum suscepto, appellatus est Chilpericus, idem Chilperici II. filius, qvi in serie regum huius nominis tertius numeratur. Ab initio statim Carolo, res in Austrasia novanti restitit, oppressurus etiam, si conatui par usus armorum fuisset, et aetati maturae, qvae in Theodorico desiderata est, fortuna respondisset. Sed rex aliqvot praeliis victus, inprimisqve clade Svessionensi fractus, vix colligere vires potuit, parumqve abfuit, qvin, deleto exercitu, simul periret Ragenfredus. Ad clades autem, qvas accepit Chilpericus, accessit ista calamitas, qvod, annitente Carolo, Clotharius IV. contra eum delectus est, qvi Theodorico III. prognatus, nulla re memorabili gesta, obiit, cum ab eo tempore, qvo Carolus illum minuendae invidiae causa extulit, annus, et septem fere menses effluxissent. Nec vero Chilpericus III. in Frisiis, qvorum rex tunc Radbodus aetate affecta erat, neqve in Saxonibus Visurgi finitimis, qvos praeveniebat Carolus, praesidium, qvo res lapsas restitueret, invenit. Eudo qvoqve Dux Aqvitaniae, sic attritus erat proxima

xima clade ac debilitatus, ut unus ipſe labentem Chilperici potentiam ſuſtinere non poſſet. Cum in hoc diſcrimine rex eſſet, perturbatus, et qvomodo hoſti reſiſteret, incertus, in Aqvitaniam ſe contulit, qvem Eudo, regia fere poteſtate Dux, retinere non auſus, data ante et accepta fide, cum donis dimiſit ad Carolum, a qvo bene acceptus, atqve in regnum reſtitutus, non multo poſt vivere deſiit, ineunte ſexto regni anno. *Anonymus et aeqvalis horum temporum ſcriptor, qvi Geſta Regum Francorum compoſuit, cap. LIII. Huius enim magna auctoritas eſt, et merito aliis praefertur. Proximus ab eo eſt conditor Chronici, iuſſu Childebrandi Comitis ſcripti, qvod Fredegarii appendicem conſtituit, cap CVII. Poſt utrumqve annales, qvos monachus, cuius non extat nomen, in fano S. Arnulphi apud Metenſes exaravit, addictior tamen Carolingis. Neuſtria tunc fere precarium habuit Chilpericum; Aqvitania ab ea tantum non ſeiuncta, cuius Dux regia propemodum poteſtate utebatur. Auſtraſia Regum Neuſtraſiorum leges mandataqve ſpernebat, praefecti non Regum arbitrio, ſed ſuo procerumqve ſuae gentis ſuffragio, qvae fieri vellent, inſtituebant, ac diſponebant, regiones inſuper Auſtraſiae regno coniunctae ſenſim deficiebant, aut labantes ad defectionem ſpectabant, finitimae bellum movebant, Auſtraſiosqve laceſſebant, Saxones enim Cattuarios invadebant, Friſii haud qvietiorrs erant, vicinosqve vexabant, tum Svevi inſurgebant, et omnia armis tumultibusqve miſcebantur.*

XX. Levatus poſt ſolicitudine Carolus, Theodericum IV. Dagoberti III. filium, ab aditu et uſu reipublicae ſubmotum, et ſacrae ſodalitati, qvae Calae erat in vetere agri Pariſienſis fano, traditum et mancipatum, volentibus Francis, eductum inde ac regno impoſitum, conſilio et auctoritate ſua iuvit, cuius alioqvin rationes, ſeu pace, ſeu bello qvid gerendum eſſet, poſt tot tamqve inſignes partas victo-

rias plurimum valebant. Vtri autem Franci, Neustrii, an Austrii regem hunc constituerint, dubitari potest, et qvaeri, cum prisci annalium scriptores non distingvant hic Francos et definiant, generatim eos nominasse contenti. Alteri eorum afflicti, et fortuna miseri, alteri potentia aucti, iamqve ad societatem pristinam et concordiam revocati, haud videntur potuisse negligi; qvanqvam Neustrii victi antea potius, qvam domiti, ad salutem dignitatemqve suam excitati, regem hunc, sed haudqvaqvam soli, designarunt, non repugnante Carolo, qvi satis habuit, dignitatem a Rege proximam, in qva regiam qvoqve potestatem exercuit, obtinuisse. Fragmentum Erchanberti in hanc sententiam exponi debet, in cuius extremo legitur, *Francos in regem sibi statuisse Theodericum filium Dagoberti iunioris.* Francorum nomine intelligi Neustrios, in qvorum ditione erat Calense fanum, ex qvo ad capessendum utriusqve Franciae regnum accitus Theodericus est, non abnuo temere, neqve inficiari audeo, dummodo non plane nulla Austrasiorum ratio habeatur, qvorum nomine affuit, operamqve contulit Carolus, qvippe non passurus, ut tam indigne secum agerent Neustrii, praesertim in communi consociatoqve regno, in qvo sopitis tandem turbis, omnes unum atqve idem sentire oporteret. Haud aliter iudicavit Marianus Fuldae monachus, et scripsit, *Francos cum Carolo, filium Dagoberti iunioris regem super se statuisse, an. 720. Exinde liqvet, falli Godefr. Henschenium, qvi secus existimat, et prorsus negat, Theodericum IV. qvem mendose II. nominant, Dagoberti III. fuisse filium, vel solius Erchanbertini fragmenti auctoritate convincendus. Idem enim est ibi Dagobertus iunior, qvi alias Dagobertus III. et Dagoberti magni abnepos celebratur. Theodericus vulgo dicitur* Cala, *a loco religionibus consecrato, in qvo, regnante Chilperico III. altus educatusqve est; rectius tamen, si hoc prioris vi-*

tae genus respiciendum est, Calensis vocatur, qvando constat, eos, a qvibus Cala scribitur, errore, qvem mendosa lectio peperit, fuisse deceptos. Nam in antiqvis Francorum monumentis, et speciatim in Gestis Regum Francorum cap. LIII. fin. nomen hoc, Cala, *est auferendi casu positum, qvod in Erchanberti fragmento integre et emendate scriptum cernitur, idqve haud difficulter colligi potest ex vocabulo adiecto, qvippe qvod ad locum refertur, non ad regem,* Cala (*id est, in Cala*) monasterio enutritum, *prout verba antiqvi et anonymi scriptoris etiamnum leguntur. Extremo nota numeri mutanda, et cum Theoderico IV. (non II.) componenda est, qvod series et successio regum Francorum eius nominis apprime confirmat, et Catalogos vulgarium scriptorum, Riccioli, (cuius Chronologia sibi non constat, et erroribus inqvinata est) Berthaultii, et aliorum refellit.*

XXI. Duo potissimum bella in Austrasia auspicio suo gessit, Svevicum et Frisicum; alterum, victo Landfrido, Svevorum duce, alterum, ducto in Frisiam occidentalem exercitu, imperio ductuqve Caroli confecit. Non qvidem propter ignaviam, aut infirmitatem animi, sed qvia per aetatem manu consilioqve alieno indigebat, nec poterat defugere auctoritatem praefecti, suis iam subnixi viribus, et ultra magistratus dignitatem evecti, cui si negasset qvicqvam, aut imprudenter repugnasset, potentia ad perfidiam abuti potuisset: regnum certe barbaris, qvi capta Hispania, Franciam invaserant, non restitisset diu, iugumqve subiisset. Theodericus septimo decimo regni anno mortuus est, superstite filio Childerico III. vita et moribus dissimili, in qvo tandem antiqva et ampla Merovingorum familia A. DCC LII. regnum Franciae, virtute partum et servatum, amisit, totaqve A. DCC. LIV. defecit, et nullos adeo posteros reliqvit. *Legendi hic annales sunt, in qvibus viget memoria rerum his*

temporibus gestarum, sigillatim Nazariani, Petaviani, Tiliani, Loeseliani, *Fuldenses, qvi et Pithoeani; qvod primus omnium P. Pithoeus emisit, dicuntur, Metenses, Gesta regum Francorum cum appendice, Chronica Sandionysiana, Fontanellense, et fragmenta varia, qvae supersunt, a Duchesnio collecta, qvorum alia ex aliis illustranda, supplenda, et interdum corrigenda, praesertim in nominibus et notis numerorum. Illud demum ex dictis liqvet, Boioariam, Sveviam, Alsatiam, Franciam, recentiori vocabulo Franconiam, Thuringiam, Hessiam, Frisiam citeriorem, partes fuisse Austrasiae, aliqvas autem nutasse, et rebus novis studuisse, Saxoniam, neqve omnem tamen, adhuc fuisse vectigalem, Pipinum denique Herstallium sedem regni Austrasici ex urbe Metensi Coloniam Vbiorum transtulisse, ibiqve domicilium principatus Franciae Orientalis constituisse, et opes thesaurosqve suos, qvos vindicavit* Carolus filius, *eo in loco tanqvam in principalis patrimonii aerario, comparatis potentiae subsidiis, ad usum defensionemqve publicam reposuisse, at in parte dignitatis metropolitanae Moguntiam, recuperato per Bonifacium postliminio iure sub ultimo huius stirpis rege, Coloniae praelatam, omnium in utraqve Germania, prima et secunda, cis et transrhenana sacerdotiorum infulis Episcop. praeditorum caput evasisse.*

CAP. II.

DE AVSTRASIA, EIVSQVE STATV ET MVTATIONE SVB CAROLOVINGIS.

I.

NVnc, et deinceps, qvae ad summam rerum Austrasicarum pertinent, ex antiqvis et idoneis rerum auctoribus ex-

exponere institui, ut appareat, qvando et qvomodo Austrasia in Germanorum ditionem redacta fuerit, statumqve superiorem et nomen, novo et insigni vicissitudinis exemplo, iterum mutavit. Sub primis Carolovingorum regibus, Pipino, Carolo M. et Ludovico pio, pars fuit magni Francorum imperii per Germaniam Galliamqve, id est, servato seqviorum temporum scribendi more, per utramqve Franciam, et coniunctas utriqve regiones constituti, sic tamen, ut neutra Francia esset pars alterius, et utraqve nihilominus amplo Carolovingici nominis regno contineretur.

II. Illud vero primus in familia sua divisit Carolus M. factoqve testamento, tres filios heredes instituit, et suam cuiqve partem cis et ultra Alpes assignavit, Ludovico Aqvitaniam, additis finitimis tractibus provinciisqve aliis; Pipino Langobardiam, excluso Romanorum Imperio, qvod extra regni Francici patrimonium erat: Carolo reliqvam Franciam, et Burgundiam, atqve insigniores Austrasiae regiones, exceptis tamen et detractis aliqvot partibus, Ludovico et Pipino attributis. Qvae *Caroli M. partitio in annum DCCCVI. incidit, atqve a proceribus Franciae confirmata, postea vero, qvam duo eius filii, Pipinus et Carolus mortui sunt, sublata, primumqve a Petro Pithoeo eruta ex tenebris atqve edita, nec Baronio ignorata, et in annales relata, tum a Duchesnio, Goldasto, et Cointio repetita est, cuius meminerunt Adelmus, et Egolismensis monachi, annales item Fuldenses, Metenses, Tiliani, et omni exceptione maiores Bertiniani, qvorum auctoritate veritatem huius monumenti confirmamus. Non multis post annis, in conventu Aqvisgrani habito, Carolus M. superstitem unicum filium* Ludovicum, *antea tertiae regni partis heredem, in universo Franciae utriusqve regno successorem constituit, et simul* Imperatorem

Romanorum declaravit, regnum Langobardiae, qvod in patrimonio habuit, Bernardo nepoti reliqvit. Confectae successionis rationes sunt, assentientibus Francis, A. DCCCXIII. ut graves idoneiqve testes sunt luculenti scriptores annalium Fuldensium, Metensium, Loiselianorum, qvi in hoc anno desinunt, Bertinianorum, cum qvibus iungatur haud minoris auctoritatis Chronicon Moissiacense, et Theganus, qvi ab anno hoc, qvo novissima partitio facta est, operis, qvod de Ludovici pii gestis extat, initium duxit. His autem temporibus Francia non modo trans Rhenum, Visurgim et Albim, sed etiam trans Ligerim patuit, et longius etiam trans Pyrenaeos et Alpes prolata, ista Saracenis, haec Langobardis erepta, patrimonium Franciae potius, qvam titulum auxit, excepto duntaxat augusti Romanorum Imperatoris titulo, qvem Franci ex illa stirpe imperantes, omnibus titulis merito praetulerunt, in eoqve praecipuum dignitatis suae splendorem, et singularem eminentiam ultro agnoverunt, eaqve de causa Imperatores augusti huius familiae, ipsum qvoqve Franciae titulum de industria omiserunt, qvo alioqvin regna de integro acqvisita, si Langobardicum aliqvando excipias, complecti voluerunt, qvin et in uno atqve altero capite divisionis regni, coniunctionibusqve provinciarum, a Merovingorum institutis interdum recesserunt.

III. Magis perniciosa fuit, si reputo exitum, divisio Ludovici pii, qvi cum patre imprudentior, tum eius exemplum secutus, infelicior extitit, propterea qvod Caroli M. errorem fortuna correxit, extinctis Carolo iuniore et Pipino filiis, qvos regina Hildegardis ei peperit, et Pipino altero, eoqve seniore, qvem ex Himiltrude suscepit, in sodalitatem sacram tradito, ut turbare desineret, vitamqve a negotiis vacuam finiret. Sed aliter evenit, cum Ludovicus, Caroli Aug. filius, regnum divideret inter tres filios, ex priori coniuge Irmengarde natos, Lotharium, Pipinum et Ludovicum:

cum: qvoniam primus Augusti nominis, Imperiiqve Romanorum particeps factus, alter Aqvitaniae, tertius Baioariae rex constitutus, et creatus est in solenni Francorum conventu, qvem eius rei causa anno DCCC XVII. indixit. Tantum vero abest, ut haec integri Franciae regni partitio fuerit, ut qvoqve iam constet, eam partientis Ludovici Augusti fuisse voluntatem, ut Aqvitania tantummodo, et Boioaria, in partitionem illam, procerum assensu confirmatam, deducerentur. Reliqvae enim cis et trans Rhenum sitae regiones partitione illa comprehensae non sunt, et ideo exceptae, atqve auctori partitionis reservatae. Tanto minus in partitione includitur augusta dignitas, qvae titulo Imperatoris Romanorum soli Lothario attributa est, neqve eo secius regnum Italiae ad Bernhardum, Pipini R. Italiae filium, seorsim a ceteris regnis pervenit. *Chronicon Moissiacense, et annales Bertiniani ad h. A. Qvo pacto Lotharius desiit esse Rex Boioariorum, qvum pater, mutato consilio, regis Boioariae titulum ei demeret, et inita maioris aetatis ratione, Ro. Imperatorem renunciaret. Qvae dignitas semper individua, et uni duntaxat filio assignata est, ad qvam postero anno DCCC XIIX. qvo Bernardus Italiae rex in crimine turbati imperii deprehensus, et regni dignitate mulctatus est, ipsum illud Italiae Langobardicae regnum A. DCCCXX. accessit. Regino d. A. Posterior enim fuit divisio, qva Ludovicus natu minor rex Boioariae creatus est; cuius in priori, qvae anno DCCCXIV. contigit, neqve mentio facta, neqve ob aetatem puerilem ratio habita fuit.*

IV. Valuit autem recentior illa in Comitiis Aqvisgranensibus facta partitio, neqve a Ludovico Aug. rescissa est, qvando, Irmengarde mortua, Iuditham duxit, ex eaqve suscepit Carolum, filium natu minimum, qvem anno DCCC XXIX. regem Alemanniae, addita ad regnum eius Rhaetia,

Bur-

Burgundiaeqve parte, in conventu apud Vangiones habito, constituit ac renunciavit. Testis praesto est illorum temporum probus atqve integer *Thegan us c. XXXIII. de gestis Ludovici Imp.* Nihil ademit aut detraxit filiis ex Irmengarde natis, sed sua cuiqve regna superiori divisione, cum Aqvisgrani esset, attributa et confirmata, in pristino statu reliqvit: Lothario augusta dignitas cum regno Italiae, Pipino Aqvitania, Ludovico minori Boioaria, eo qvo assignata erat iure, nulla adempta parte, et adeo prorsus integra remansit. Postea plures divisionum formulae confectae sunt, in qvibus, pro conditione rerum et temporum, mutavit qvaedam augustus pater; nihil tamen detraxit Lothario, etiam turbanti, et seditionis reo: qvamvis tunc nomen titulumqve eius, ut alias solebat, in tabulis publicis omitteret, haud dubie ob manifestum perfidiae crimen. Nam consociata qvidem erat cum Lothario augusta dignitas, sed ea lege, ut nihil delibaret de auctoritate patris, qvi, vivente Carolo augusto, nihilo maiorem habuit potestatem, qvam pater imperans voluit, aut concessit. Haud secus reliqvi filii, qvos divisso Franciae patrimonio, Ludovicus Aug. constituit reges, Imperatori tenebantur, adeo ut integrum fuerit, mulctare perduelles, et iure qvaesito privare, nisi facilitas ipsi nimia obfuisset. Sed leniori remedio usus est Imperator, et filios officii sui oblitos, admonuit subinde et correxit, nec tamen iure puniendi usus est, neqve imperio, nec regnis, qvorum patris beneficio consortes erant, mulctavit. *Qvo nomine scriptores qvidam aeqvales odium produnt, et in Ludovicum augustum iniqvi sunt, inprimis Agobardus, et Anonymus, qvorum alter apologiam, alter vitam VValae Abbatis composuit, qvi Lotharii partibus summopere studuerunt, editis pro eius causa scriptis, multa acerbitate refertis. A qvibus separandi sunt, qvi non malevoli, sed in tradendis Lotharii rebus minus cauti, titulo Imperii*

Ro.

Ro. omnia cis Alpes Francorum regna Lothario obveniſſe affirmant, qvod vel Nitbardi cauſa praeterire non poſſum.

V. Primus inter filios bellum civile concitavit Pipinus, inſtigantibus Francorum proceribus, qvi multorum regni malorum cauſam in Iuditham, Ludovici aug. uxorem, conferebant. Pipino ſtatim ſe coniunxit Lotharius, imperandi cupidus, et Iudithae, cui Auguſtus indulgebat, infenſus, commotisqve procerum animis, in occaſionem intentus, et amplioris potentiae appetens, qvam nova diviſione, qva Carolo Iudithae F. regnum obtigit, imminutam eſſe, graviter ferebat. Igitur regni poſſeſſione patrem privare ſtatuit, ſed repugnante Ludovico iuniori, et reconciliato Pipino, deterritus eſt Lotharius, fratribusqve novo patris beneficio invitatis, et acceſſione locupletatis, acqvievit. Hinc Lotharius res ſuas Italiae finibus circunſcriptas, habere iuſſus, atqve in Italiam, ubi patrimonium eius conſtitutum erat, dimiſſus, et rurſum manſvetudine patris devinctus, rationi et legibus ad breve tempus paruit; Pipinus autem et Ludovicus, conſiliis a fratre disiuncti, patriqve continuata ſeditione moleſti, cum nova Imperatoris auctoritate partitio fieret, ſuapte culpa rei augendae occaſionem amiſerunt. Pater enim ſcelere filiorum offenſus, nullam eorum in diviſione illa rationem habuit, et Lothario Caroloqve tranqvillitatis cauſa impenſe favit. Qvamvis mutato poſtea rerum conſiliorumqve ſtatu, nihil ea ex diviſione redundarit ad Lotharium, cum denuo obſeqvii in patrem oblitus, inqvinaret dignitatem, fidemqve violaret. Idcirco in plerisqve partitionum formulis, qvae auſpicio Ludovici aug. confectae ſunt, ne Lotharii qvidem nomen, nedum ei tributum ius reperiamus. Nec vero ipſe Lotharius, patre ex imperii poſſeſſione dimoto, reconciliatisqve ſibi fratribus, aliter conſtituit, neqve a priori

divisione, qvae Aqvisgrani perfecta est, recessit, sed tripartitam repetiit, atqve hoc non fallente argumento, alteram et qvadripartitam, tribus abhinc annis Vormatiae a patre factam, qvantum in ipso, et fratribus erat, obligato etiam iurisiurandi religione populo, abrogavit. Qvod vetus ac fide dignus scriptor, qvo auctore standum est, verbis minus elegantibus, sed aperte significantibus illa aetate, qva haec gesta sunt, indicavit. *Post haec* (qvae cum Ludovico Imp. acta sunt) *populo* (Francorum) *iuramentis obstricto* (firmatum iureiurando obseqvium testato) *imperium* (laxe dictum) *inter fratres* (Pipinum et Ludovicum germanos) *terna sectione partitur* (tripartito dividit) Lotharius scilicet, qvi hic designatur. *In vita Ludovici Pii, cuius auctor ob coeli siderumqve motus peritiam Astronomus nominatur. Qvae conversio, ut ab eo traditur, coniuncta est cum anno DCCC XXXIII. qvo Lotharius, excluso, qvem in custodia retinebat, Carolo, et qvarta portione privato, patris acta rescindebat, nec plura, qvam duo cis Alpes regna constituebat, aut potius, ut antebac constituta erant, relinqvebat; tertium vero trans Alpes et Apenninum uno nomine, diverso licet iure, complexus, Augusti Ro. Imperii (proprie et eminenter dicti) titulo, et dignitatis praerogativa, sine ulla tamen in fratres reges potestate, retinebat: Lotharius eqvidem maioris potentiae accessiones, si daret se occasio, qvaerebat, et potiundae Francorum Monarchiae consilium occulte inibat, sed qvin proderet, fratrum metus prohibebat.*

VI. Non diuturna fuit haec Imperatoris calamitas, cum Pipinum et Ludovicum facti poeniteret, seu qvod Lothario, ad maiorem potentiam nitenti diffiderent, seu qvod sensu pietatis patrem denuo iusta veneratione proseqverentur. Igitur missis ad Lotharium nunciis, patrem liberari postulant, et restitui in

pri-

pristinam dignitatem. Haud difficilem se praebuit Lotharius, neqve irritare duos, nec resistere coniunctis ausus, Ludovicum aug. non vetuit libertate uti, et ipse mox fugere coactus est, patre in fano S. Dionysii relicto, qvi haud multo post, volentibus et cohortantibus amicis, Imperii Insulas recepit. Qvibus molestiis atqve difficultatibus ex animi sententia superatis, animum ad curam reipublicae convertit, et inseqventi anno DCCCXXXV. conventu Theodonis villae acto, regnum Franciae inter tres filios, Pipinum, Ludovicum et Carolum, divisit, omisso Lothario, nec divisionis negotio, ut colligere est, repugnante, qvippe qvi, patre ad privatam fortunam redacto, et imperatoria regiaqve dignitate per iniuriam mulctato, dividens, ipse sibi hanc legem volens prudensqve dixit, augusti nominis dignitate, regno transalpino, qvod extra Franciam erat, contentus. *Nova divisionis formula in congressu conventuqve Theodonis villano, confecta promulgataqve est ab Ludovico aug. in pristinum locum restituto, et denuo in possessione Imperii confirmato, ut iam omnes intelligerent, iniuriam Imperatori esse factam, cum Antistites Franciae in Comitiis Compendii habitis eum declarassent imperio indignum, et crimina ei obiecta, in formulam redegissent, eodem anno, qvo Agobardus in Ludovicum aug. acerbe scripsit, id est, A. DCCC XXXIII. qvo haec gesta esse constat. Petrus Pithoeus perduellionis carmen primus evulgavit, titulumqve fecit :* Exauctoratio Ludovici Pii. *Inde repetiit doctus Pater Ignatianus, Iacobus Sirmondus, Conciliorum Galliae t. III. Nec piguit purpuratum patrem Baronium referre in magnum opus Annalium ecclesiasticorum. Melchior Goldastus Constititutionibus Imperii addidit, sed titulo mutato inscripsit,* Edictum de exauctoratione Domini Ludovici pii Imperatoris. *tom. II. Constit. Nec male, et actis temporumqve rationibus convenienter. Duchesnius ampliori titulo reddidit.* Acta

impiae ac nefandae exauctorationis Ludovici Pii Imp. *In editione proxima Argentoratensi, cum, praeter alios scriptores Carolingicos, Theganus ederetur, omissa est decreti perduellionis causam designantis formula, qvae Pithoei exemplo, proxime a Thegano, haud inutiliter edi potuisset. Verum satis de conventu Compendiensi dictum est; nunc qvid Theodonis villae actum fuerit, cognosci oportet. Eo in loco fuit palatium, ubi Comitia regni habita, et tria cisalpini patrimonii Francici regna, in suos qvaeqve fines descripta, a patre distributa, ac tribus filiis assignata sunt: regnum Aqvitaniae Pipino obtigit. Boioariae ad Ludovicum pervenit, Alemanniae deniqve ad Carolum auspicio dividentis Augusti est delatum. Digna observatu est haec divisio, cum qvia perspicua est in designatione regionum et finium, tum qvia integra extat, a Goldasto autem, qvod fieri non debuit, praetermissa, cum tamen neqve imperfecta sit, neqve in falsi suspicionem veniat, et se ipsa satis* usu illius aevi, et dictionis forma, rerumqve momentis *tueatur. Omnino autem insigniores Austrasiae partes in ea expressae, et Ludovico attributae, atqve adeo cum regno Boioariae tunc coniunctae sunt* Toringia (*Thuringia*) *a Moeno qvondam ad Ocram usqve porrecta:* Ribuaria (*Ripuaria rectius, sive Riparia*) *a Rheno ad Ruram Mosamqve pertinens:* Atoaria (*Hathuaria, sive Cattuaria*) *pars Orientalis Franciae, Saxonibus Visurgi finitimis proxima:* Saxonia, *cis ac trans Visurgim sita, et cum utraqve simul transalbina sive Holsatia;* Frisia, *citerior et ulterior:* Ardenna, *qvae Romanis scriptoribus Arduenna,* saltus ille *magnus, Mosellanos inter Condrusiosqve patens:* Asbania, *qvae alias Hasbania, inter Brabantiam et Arduennae saltum:* Bragmentum, *haud dubie est Bracbantum, qvod et Brachbantum, recentiori vocabulo Brabantia appellatur:* Franderes, *ubi hodie Flandriae Comitatus.* Menpiscon, *pagus Mempiscus, sive Menapiorum regio cis Mosam;* Medenenti,

seu

seu Medenentense territorium, id est, tractus Melantbisius, Flandriae adiacens: Amau, *boc est, Hainau, Latino Hainoum, sive Hannoniae Comitatus:* Austerban, *qvod exponi debet Austerbantium, sive Austrebantium, inter Hannoniam et Artesiam:* Aderten, *Atrebatensis Comitatus, qvi bodie Artesia nominatur:* Tervunensis, *tractus Tervannensis in Morinis:* Bolens, *perinde ac si legi debeat,* Bolensis, *pro qvo scriptum est Boloniensis, sive Bononiensis, ducto nomine a Bononia Morinorum, qvae et Gallica dicitur a seqvioribus; ab antiqvis Gesoriacum appellatur.* Qventovico, *in casu nominandi Qventovicus, ubi portus fuit qvondam ad Qventam fl. qvem alii vocant Qvantiam, unde sinus Qvantianus nominatur. Nec multum ab eo distant Stapulae, in tractu Gessoriacensi sitae.* Camalecensis, *ex emendata scribendi ratione Cameracensis, ager in Gallia Belgica baud ignotus.* Virdomadensis, *qvo indicatur pagus Veromanduensis, sive ut bic scriptus videtur, Virdomadensis, cuius caput bodie est Noviomagus Veromanduorum, vulgo Noviomum, postqvam ab Hunnis excisa est Augusta Veromanduorum. Diversus autem est pagus* Virodunensis, *in qvo est fanum S. Michaelis, cuius origo Pipini et Caroli M. temporibus congruit, et insigni intervallo Saxo-Billinganum, qvod Luneburgi est, praecedere intelligitur, qvod non animadvertit Aub. Miraeus. Ceterum tertia regni pars,* Alamannia, *Carolo attributa, aliter* Svevia *appellatur, et qvidem a transrbenano Germaniae populo, antiqvo et proprio Svevorum nomine praedito, qvi ex Cisbaltbiana Germania, finitimisqve locis migravit in Alamanniam, et amplum Germaniae tractum insedit, partemqve Helvetiae inter Rbenum et Ursam fluvios occupavit. Cum Alamannia, qvae postbac et postliminio ad Austrasiam rediit, Burgundiam, at non integram, coniunxit, qvae antebac, regnantibus Merovingis, ad Neustriam adiuncta erat, qvod supra, ut recordor, admonui in loco. Adiecit insuper*

Provinciam, *eamqve proprie dictam, et a reliqva Gallia, etiam a Burgundia diversam, qvia utramqve Tabulae divisionis aperte distingvunt, sed omnino cum eo Allobrogum tractu, qvi Delphinatus nominatur, coniunctam. Hoc non difficile probatu est, et vox adiecta ostendit, qva* totam Provinciam *Carolo assignavit divisor Augustus. Qvo pacto explicandus est Chronographus Bertinianus, qvi Viennam, Delphinatium urbem,* Provinciae *ascripsit, in annal. ad A. 834. Provinciae adiunxit* totam Gothiam, *Galliae Narbonensis partem, et regni Francogallici finibus circunscriptam, qvae includit Septimaniam et Marcam Hispanicam, et utriusqve ratione dicitur* regnum Gothicum *Francorum, ut a regno Gothico Hispanorum distingvatur. Erat autem illa tempestate limes inter Galliam et Hispaniam Rubricatus. De reliqvis nulla difficultas est, qvippe qvae eiusmodi sunt, ut facile, et sine mea interpretatione intelligantur.*

VII. Instaurata inter filios concordia, adhuc diffidebat Pipino, qvi et crebrius et gravius patrem offenderat, pertinaciamqve societate Lotharianae factionis testatam fecerat: neqve extra suspicionem erat Ludovicus iunior, qvanqvam huic plus tribuisse visus est, qvod haud obscure indicavit, cum regna filiorum in fines describeret, et Ludovicum Carolumqve regno Lotharii transalpino, limitum causa, nec sine civili ratione, coniungeret propius, arctiusqve devinciret. Carolus, annitente inprimis matre, plurimum gratia valuit, ob eamqve rem fratribus invisus, sed redintegrata Lotharii, Fr. natu maioris, amicitia confirmatus, et pluribus potentiae praesidiis ornatus est, praesertim cum pater amplissimam Belgii partem ei daret. Qvod negotium Aqvisgrani anno DCCCXXXVII. confectum est, regnumqve Caroli, detractis etiam ex regnis Pipini et Ludovici portionibus, denuo ac indulgenter auctum. Non refragati sunt patris vo-

Iuncati Pipinus et Ludovicus, qvorum ille abſens, legato miſſo, conſenſum declaravit, iſte praeſens improbare noluit, qvod, ſi per ipſum ſtetiſſet, in tam freqventi Ordinum conventu, aliter, ut probavit exitus, fieri maluiſſet. Mox admoniti antiſtites, proceresqve ab Imperatore iuſſi, iureiurando aſtrinxerunt fidem, novoqve regi paruerunt. *Annales Bertiniani A. DCCCXXXVII. qvorum auctoritate corrigendi ſunt recentiores, qvi, calculis non accurate ſubductis, novam hanc et luculentam Caroli acceſſionem reiiciunt in alium, et ſeqventem annum DCCCXXXVIII. Eandem tradit confirmatqve praeclarus illorum temporum ſcriptor Nithardus, eius auctor hiſtoriae, qvam de diſſenſionibus filiorum Ludovici pii conſcripſit, ex qva hic aliqva ab auctore vitae Ludovici pii conſulto praetermiſſa ſupple mus. Hiſtor. lib. I.*

VIII. Ab eo tempore iterum commoti ſunt Lotharius ſenior, et Ludovicus Boioariae Rex, ut qvi tanta Caroli incrementa aegre ferrent, doloremqve ea ex re conceptum amplius diſſimulare non poſſent. Igitur finitis Aqvisgrani comitiis, recuſarunt venire Cariſiacum, ubi Ludovicus eorum pater, alium regni conventum habuit, nec modo dandi ſervato, novam ruiſus Neuſtriae partem, inter Ligerim Seqvanamqve fluvios ad Oceanum usqve extentam, tribuit ac tradidit Carolo, tot tamqve inſignes provincias, ſuperiori patris liberalitate, iam adepto. Affuit Pipinus, et prae ſe tulit amorem erga Carolum, ſed in animo eius exulcerato infixum erat odium, nec minor invidia excitabat cupiditatem ulciſcendi. Qvi poſtqvam fato perfunctus eſt, reſedit qvidem hic impetus, ſed excitis, qvos avus neglexit, Pipini nepotibus, et Ludovico tam anguſta ſorte haudqvaqvam contento, minime tranqvillitatis fructus regno conſtabat, qvod Auguſto pacis cupido per erat moleſtum. Cum enim regni commodis conſulere vellet, inprimis ad amplificationem

poten-

potentiae Lotharii Caroliqve spectabat, ut alter alteri, si opus esset, opportune subveniret, Lotharius qvoqve aetate et auctoritate maior, augustaeqve dignitatis socius et particeps, natu minorem Carolum, qvem de sacro fonte levasset, ope sua et amicitia tueretur, Idcirco, svadente Iuditha, regnum his filiis dispertiit, Ludovico, cui Boioariam reliqvit, excluso, qvae nova dissidiorum materia fuit. *Portiones utriqve attributas, plene, sed minus interdum emendate editas, recensuit gravis et fide dignus, sed nominis ratione ignotus, annalium Bertinianorum conditor, in anno tamen, qvem DCCC XXXIX. supputat, diversus aliis, qvi A. DCCCXXXIIX. numerant, ut designatio annorum vitae Ludovici pii in Duchesniana editione ostendit. Hunc eundem annum servant annales Metenses, sed nimio brevitatis studio non explicate satis partitionem hanc tradunt. Eadem de causa Nithardus scripsit obscurius, cui auxilium in annalibus Bertinianis unicum, et plane sufficiens qvaerendum.*

IX. Ita vero Ludovicus excidit spe augendi regni, et amisit regiones Franciae Germanicae opimas et nobiles, praecipue Sveviam, et Thuringiam, titulo ducatuum insignes; Saxoniam qvoqve regni nomine, qvod observari par est, in divisione Ludovici novissima appellatam: Comitatus item tractusqve alios, opportunitate situs, et fertilitate soli praestantes. Qvorum possessione cessit ad tempus, sed invitus et coactus; neqve tamen iure suo cessit, neqve unqvam hoc animo fuit, ut eo cederet, qvippe qvod, patre vivo, constanter asseruit, et mortuo, armis defendit, ac eo usqve persecutus est, qvoad litem armatus vicit, et fratrem ambitiose repugnantem, patrisqve superiori benevolentia ad moliendum unius in omnes fratres imperium, vana iuris specie, abutentem, et adeo seipsum, qvaesito per divisionem patris iure, qvod crimine perfidiae accidit, privantem, certo eo retinen-

nendo indignum ſuomet vitio ſe reddentem, bello defenſionis cauſa ſuſcepto (ad cuius ſocietatem frater natu minor, indignitate poſtulatorum Lotharii permotus, acceſſit) ad iuſtam et aeqvam pactionem redegit, ut Lotharius, data reſtituendi fide, acqvieſceret, et ſalvo Ludovici Germanici iure, et ſalvis eius regni partibus acceſſionibusqve, ſua ſibi regna haberet, et tot tantisqve ſuperioribus malis, atqve inteſtinis diſſidiis, velut benigni ſideris radio ac lumine finis tandem imponeretur. *Non hic repetam ex Agobardo, atqve ex vita Valae abbatis, in qvibus ſtudia partium, et coniurationis Lotharianae patrocinium manifeſte deprehendimus; qvaedam tamen in iis, qvamlibet ſpecioſa et grata in vulgus, tamen ad probandum haud idonea, et qvando ad ſtatum veteris Francorum regni accommodantur, inepta ſane et aliena. Non enim huic inſtituto convenit; qvod Lothariani ingeminabant, regna non eſſe dividenda, ut ab interitu ſerventur, cuius rei gratia teſtimonio e ſacris deprompto, ſed perperam ad hanc cauſam adhibito utebantur, eoqve Lotharii ſententiam defendebant, obliti iuris conſvetudinisqve Francorum, notae pasſim ac teſtatae, pluribusqve regum dividentium exemplis comprobatae. Eodem igitur loco habendae ſunt narrationes de titulo* donationis et teſtamenti, *a Lotharianis vulgatae, et Lotharii fratribus obverti ſolitae, qvippe qvae Ludovici aug. actis, et diviſionum tabulis directo adverſantur. Sed non eſt, cur qvisqvam de reliqvorum fratrum iure dubitet, etiamſi ex capite prudentiae aliter facere decuiſſet Auguſtos imperantes.*

X. Multae profecto et graves cauſae erant, qvamobrem Ludovicus conditionem ſuam meliorem eſſe cuperet, diviſionemqve annis DCCCXXXVII. et DCCCXXXVIII. proxime factam, iniqvitatis poſtularet, culpam vero eius rei omnem in novercam, et pravos conſultores, adverſariosqve ſuos, conferret. Indulgebat his pater, non ſine offenſa Fran-

corum Orientalium, qvos superiori divisione regno Ludovici coniunxerat, nunc ab eo rursus, et magna parte repugnantes disiungebat, eo praesertim in regno, in qvo procerum consensus haud negligi debuit, nisi de publico omnium dissensu certo satis sufficienterqve constaret. Et in promptu erat recens fratris Lotharii exemplum, qvi Ludovico patri, etiam fide iureiurando interposita, reconciliatus, novum Caroli incrementum aegerrime tulit, qvod neqve dignitatis suae, neqve ordinis nascendi ratio haberetur, et natu minimo, atqve ex altera coniuge suscepto, praeter et contra domus Carolinae consvetudinem tanta augendi praerogativa tribueretur. Sed Lothario novissima Ludovici aug. divisione placato, Ludovicus Germanicus in iure suo per superiorem divisionem qvaesito, haud minori contentione, et pari constantia persistebat, perductis ad sententiam suam Francis Orientalibus, qvorum in ea causa haud leve momentum erat. Locupletes horum, qvae dixi, testes sunt ipsimet scriptores Franci, inter qvos Astronomus scripsit. *Ludovicus* (Germanicus) *audiens huiusmodi patris erga fratres suos* (Lotharium novissima apud Vangiones partitione reconciliatum, et Carolum) *voluntatem, et regni inter eos* (excepta Boioaria) *divisionem, non tulit. Ideoqve qvicqvid regni trans Rhenum fuit, sibi ascribendum putavit, et vindicandum statuit. An. 835. ex notatione Chronologica Duchesnii.* Eandem in sententiam seqventia tradidit auctor annalium Metensium. *Ludovicus filius Imperatoris partem regni trans Rhenum qvasi iure sibi debitam affectans, per Alamanniam facto itinere venit ad Franconofurd: multorum ad se Orientalium Francorum animis prudenti consilio ad se conversis. An. 839.* Annales Bertiniani confirmant, *Ludovicum usqve ad Rhenum regni gubernaculum usurpare,* hoc est, regnare in Francia Orientali, qvam sibi vindicabat, nec movebatur postrema divisione,

qvam

qvam a patre, uxori et malevolis consultoribus obnoxio, statu regni factionibus procerum distracto, paucis ex senatu primorum suggerentibus, partiumqve studio laborantibus, ac minimum suspectis, confectam esse constat, atqve his adeo indiciis facile ostenditur iniqvitas novissimae huius et perniciosissimae partitionis. Innuunt hanc atqve indicant annales Metenses. *Praefatus Imperator* (Ludovicus pius, qvo cognomine post mortem ornatus est) *Noviomagi conventu generali habito, consiliis qvorundam ex primoribus Francorum adqviescens, pacti conscriptione Ludovico filio suo regnum Orientalium Francorum, qvod prius favore eius tenuit, interdixit. Ille autem intelligens ex invidia Consiliantium talem prodisse sententiam, edicto postbabito, III. Cal. Decembris ad Franconofurd venit. A. 837.* Nec vero tantum Ludovicus palam contradixit, et de iniqvitate qvestus est, sed etiam ipsius patrueles, et Augusti Imp. nepotes Pipinus et Carolus, Pipini Aqvitaniae regis filii, immerito praeteriti, causam qverendi habuerunt, atqve inter hos natu maior, auctoritate avi non impeditus est, qvin regni Aqvitaniae heredem se diceret, et iure suo, divisione Vormatiensi non deterritus, uteretur. Sumptis enim armis, Pipinus repressit Carolum, et praelio commisso, actisqve in fugam Caroli copiis, bellum fortiter confecit, et composita pactione controversia, Aqvitaniam integram, lege tamen beneficiaria retinuit, Carolus, ut inter eos convenit, receptis Pictavensi, Santonica et Engolismensi provinciis, acqvievit. Cuius belli exitum, pactionemqve subsecutam commemoravit scriptor annalium Bertinianorum, *An. 845. Damna et cladem Caroli legere est apud annales Metenses, an. 843. et 844. Sed de bellis eius compositione et fine nihil ibi proditum est sub annum 845. qvo Carolus conflictatus est cum Normannis et Brittonibus* (Cismari-

rinis) *illorum irruptio, istorum seditio ei gravis et periculosa fuit.*

XI. Negavit, et profecto non concessit, qvod ex actis liqvet, rex Boioariae Ludovicus, rem hanc totam, qvae ad regni Francici partitionem attinebat, in arbitrio et potestate patris esse positam, et ratione exemplisqve tueri se voluit, ut efficeret, regnum, integra Lotharii dignitate, nec deminuto praecipui iure, qvod trans Alpes habuit, aeqvis partibus inter fratres dividi oportere. Neqve enim Ludovicus tantum insigniter laesus, sed etiam iniuria affectus videbatur, cum tota, si Boioariam excipio, Francia prohiberetur, et fratri natu minimo posthabitus, illi etiam, qvi gravius peccaverat, patremqve bis dignitate exutum, sede sua et loco moverat, in regno dividi aeqvaliter solito, posthaberetur. Nam in ipsa etiam postrema defectione Ludovicus eo nunqvam progressus est, ut patrem de fastigio deiiceret, imperioqve et regno privaret, sed blanditiis novercae, et malevolentia inimicorum circumvento, occurrendum statuit, ut partem aeqvam, et iure sibi debitam, patre iam aetate confecto, et fratribus casum expectantibus, defenderet tempestive ac vindicaret. Erat verus germanusqve Francorum sangvis Ludovicus, et iustam, eamqve tertiam Franciae partem Francus merito postulabat; verum indigne cum eo actum est, qvando praeter Boioariam, reliqva ac propria Francia exclusus, et non tam iure, qvod ad eam vel solo nascendi titulo habuit, qvam possessione ad tempus, contra morem Franciae, et contra aeqvalitatem, in divisione Regum Franciae usitatam, odio qvorundam et invidia privatus est, contra qvam iniqvitatem se munire voluit, et a patre, velut paterni officii oblito, armatis precibus contendit, ut erepta sibi restitueret, et meliorem aeqvioremve sententiam seqveretur. Qvod cum

non

non fieret, summa industria vires et auxilia ad recuperationem Orientalis Franciae comparavit, regionesqve eo nomine ad se pertinentes, oblata opportunitate recepit, ac mortuo A. DCCCXL. inter has turbas patre, bello repetitas, novaqve pactione confirmatas, cum ditione sua coniunxit. Annales Fuldenses tradunt, qvae seqvuntur. *Ludovicus Orientales Francos, Alamannos, Saxones, et Turingios sibi fidelitatis iure confirmat. Anno 840. Idem habent annales a Pithoeo editi, sed error inest in rationibus temporum, qvibus non congruit annus 839. in Pithoeanis annalibus designatus. Confirmavit autem sibi Orientales Francos, non propter Boioariam, prima divisione ipsi concessam, sed propter Franciam Orientalem ei deinceps coniunctam, qvae praedictas Germaniae regiones transrhenanas complectebatur. Has enim iure posterioris, eiusqve auctae divisionis, sibi asseruit* Ludovicus, *Ludovici aug. filius, eodemqve ex capite in tabulis publicis se scripsit, aut revera subscripsit*, Regem in Orientali Francia. *Diplomata in numerato sunt, et passim extant. Qvod ante subsecutas vicissitudines, vivente, nec improbante Ludovico Augusto, usu venit: Lotharius enim, patre mortuo, se subsignavit*, Regem in Francia, *haud dubie ob ultimam patris divisionem, qvam graves offensiones, et mala plurima secuta sunt, qvae diu in Franciae visceribus haeserunt.*

XII. Postea iniqvitas superioris divisionis sublata est, qvum Carolus, mutata erga se Lotharii voluntate, in meliores Ludovici partes discessit, et regno suo metuens, paravit se ad bellum, qvod a Lothario imminebat, repellendum. Elatior enim Lotharius, ultra, qvam effusa patris liberalitate ei obtigit, cupiebat, spretaqve promissorum sanctitate, contra pactorum fidem, qvam conceptis iuratisqve verbis firmaverat, omnem Franciam ditioni ac potestati suae subiicere voluit, et versis in peiora omnia consiliis,

 non

non defensor Caroli, qvem futurum se receperat, sed hostis factus est, nec Ludovico fratri se aeqviorem praebuit, erepturus ei regiones, si potuisset, trans Rhenum sitas. Ergo se mutuo cohortati fratres, condicto ad colloqvium loco, ad vim arcendam intendunt animos, foedereqve inito, regna sua tuentur, et provident, ne imparati opprimantur. Cumqve Lotharii ingenium non esset qvietis patiens, neqve officiis mitigari posset, fratribus bellum intulit, nihil motus, neqve rationibus, qvae ad fidem servandam, neqve conditionibus, qvae ad pacem firmandam afferebantur. Post varios congressus, frustra habitos, armis contendunt infesti fratres, praeliumqve committunt, magna Francorum utrinqve cadentium strage, sed Lotharianis tandem dilapsis, victoriam Ludovicus et Carolus sibi pepererunt, belliqve fortuna superiores, partem regni Cisalpini, qvae proxime ei obvenerat, nova partitione facta, inter se diviserunt. *Anno DCCCXL. duo fratres, Ludovicus et Carolus, Lotharium fines suos invadentem, occupandiqve totius Francorum regni consilia agitantem, belliqve cupidum, nec portione nuper addita contentum, hostem iudicarunt, eoqve A. DCCCXLI. in Burgundia ad Fontanetum (Fontanidum alius) devicto, insequente A. DCCC. XLII. regni Lothariani partem, cis Alpes sitam, aeqvaliter diviserunt, qvod Nithardus, rerum multarum in bello togaqve gestarum, et sigillatim huius partitionis, cui ipse interfuit, oculatus testis adiutorqve comprobavit, libro IV. Est enim haec partitio inter duos, non plures, sigillatim inter Ludovicum et Carolum, Lotharii h[o]stes, sub id tempus, qvo est confecta. Qvare non cum illis sentio, qvi autumant, hanc divisionem factam esse inter tres fratres, qvae tametsi mutila est, tamen negotium hoc non inter plures actum est, qvam inter duos, qvod Nithardum inspicientibus patebit. Tanto minus concedendum Sirmondo est, divisionem eam, qvam hoc loco Nithardus tradidit,*

in

in primo titulo Capitulorum Caroli Calvi, *fuisse designatam, prout mentem suam aperuit, vulgari quorundam opinione, et speciatim recentiori cuiusdam supplemento, qvod P. Pithoeus addidit, deceptus, in notis ad titulum huius Capitul. qvod in* Villa Colonia (*non in Vbiorum urbe Colonia Agrippinensi*) *promulgatum, omnino posterius fuit pactione apud Virodunum facta.*

XIII. Illud igitur victo restabat Lothario, ut postulatis fratrum concederet, eorumqve haud neglectis obsecrationibus, aeqvum se praeberet, regnumqve paternum citra Alpes aeqvis partibus dividi pateretur. Qvae res consilio delectorum regni procerum A. DCCCXLII. suscepta, et A. DCCCXLIII. mense Sextili, assensu trium fratrum, apud Virodunum, ubi pactionis et partitionis causa convenerunt, feliciter perfecta, ac Ludovico Francia Orientalis, cuius tuendae gratia bellum gesserat, concessa, aut potius confirmata est, ita ut deinceps suo perpetuoqve iure haberet omnes transrhenanae Germaniae tractus et pagos; ex Cisrhenana acciperet urbes Moguntiam, Vormatiam et Spiram, maxime ob earum agros vini feraces: Francia Occidentalis Carolo obtigit, reliqva inter Rhenum et Scaldim Lothario relicta, qvam Ludovicus, fratrum novissime dividentium pater, *mediam* appellavit in tabulis de regni partitione Theodonis villae editis, qvarum supra mentionem feci. *De regno in tres partes tributo legendi sunt annales Pithoeani ac Fuldenses, qvi initam huius divisionis rationem brevius, Metenses vero et Bertiniani copiosius tradunt, atqve omnes in anno 843. congruunt. Sigebertus errore ductus, computavit annum 844. Contra aliorum rationes uno deficiunt, excusandae forsan, si ad initia praeparationemqve divisionis respexerunt. Qvod Reginonis causa facile existimem, si numeri non sint mendosi. Idem Abbas confirmat, tres urbes Rheno coniunctas Moguntiacensium,*

ſium, Vangionum et Nemetum vini gratia Ludovico aſſignatas.

XIV. Tres exinde Franciae tripartita fratrum diviſione conſtitutae, et propter eas tres Francorum Reges, in ſuo qvisqve regno appellati ſunt, qvorum nemo in alium ius habuit, qvamvis communi nomine tituloqve Regum Francorum uterentur. Reges tamen noſtrae gentis ab anno, qvoad recordari poſſum, DCCCXXXVI. in publicis ſubſcriptionum formulis orientalem Franciam exprimere voluerunt, ut Franciam Germanicam, ſuis conſtitutam finibus, et a Francia Gallica ſeiunctam ſignificantibus, declararent. Hoc enim verum eſt initium regni Germanorum proprii et liberi, ſuoqve et ſeparato iure conſtituti, et nunqvam in eum ſtatum redituri, ut cum Francia occidentali denuo coniungatur. Nam regni cuiusqve limites a regni proceribus, finium peritis, deſignati, Regumqve dividentium auctoritate et approbatione fixi, iurantiumqve religione, ac ſolenni ſacramento confirmati, certis veterum monumentis atqve teſtimoniis nituntur. Non qvaerenda alibi praeſidia ſunt, qvando fundamentum operi ſubſtructum eſt a conditore annalium Bertinianorum. *Diſtributis portionibus, Hludovicus ultra Rhenum omnia, citra Rhenum vero Nemetum, Vangium et Moguntiam, civitates pagosqve ſortitus eſt. Lotarius inter Rhenum et Scaldem in mare decurrentem, et rurſus per Camaracenſem, Hainnaum,* Loemſem, *Caſtritium, et eos Comitatus, qvi Moſae citra contigui habentur, usqve ad Ararem Rodano influentem, et per deflexum Rodani in mare, cum Comitatibus ſimiliter ſibi utrimqve adhaerentibus. Cetera usqve ad Hiſpaniam Carolo ceſſerunt. Anno 843.* Qvam diviſionem, fide iureiurando obligata, perſancte a tribus fratribus confirmatam fuiſſe tradunt Fuldenſes ac Metenſes annales, *A. eodem.* In Chronico Laurishamenſi, qvod Marq. Freherus edidit, libra-

brariorum vitio ſecundus dividens Ludovicus omiſſus, et portio Caroli mendoſe ſcripta eſt, nulla ſcriptoris culpa, cuius eum ſeqvens pagina abſolvit. *Carolo, qvi minimus natu erat, Occidentalia regna* (ceſſerunt) *id eſt, Germania* (Gallia legi debet cum Duchesnio) *usqve ad Rhenum* (ad Moſam, auctoritate Veterum) *atqve trans Rhenum nonnullae civitates.* Deficiunt qvaedam, et ſupplenda ſunt atqve corrigenda. Ludovico autem Orientalia, id eſt, Germania usqve ad Rheni fluenta, *atqve trans Rhenum* (ratione Franciae Orientalis) *nonnullae civitates.* Perinde ut eodem ſeculo de eadem diviſione ſcripſit Sigebertus. Verum Duchesnius ſupplevit hoc modo. *Ludovico qvidem Orientalis Francia contigit,* recte, ſi rem ipſam ſpecto, at non ex veteri, ut a Francis traditur, diviſionis formula, ſi tamen hanc ſervare voluit iſte Chronographus, qvi de obitu Ludovici narrans, longe aliud indicaſſe videtur ſeqventibus. *Qvi (ut ſupra dictum eſt) in diviſione regni Orientalem Franciam ſortitus eſt:* unde, opinor, Duchesnius correxit, qvanqvam ea non reſpondent ſuperioribus verbis, diviſionem complectentibus, *occidentalia regna.* Conſtat enim, Veteres ad hanc diviſionem reſpicere ſolitos, dicere *partem orientalem, et regna orientalia,* qvibus Franciam Orientalem ſignificabant; Reges autem transrhenanae Franciae, ante et poſt hanc diviſionem, ſe *Reges in Orientali Francia*, in extrema inprimis tabularum parte, ſubſcribere conſveverunt, qvod uſus tractatioqve diplomatum docet, et Ludovici Germanici exemplum firmat, qvi eo titulo antehac ad regnum illud retinendum, poſtea ad eminentius ſignificantiusqve appellandum ſpectabat.

XV. Poſtea vero, qvam ad Orientalem Franciam acceſſit inſignis regni Lotharienſis portio, termini Franciae Orientalis in Franciam mediam promoti ſunt, eiusqve multi et

ampli tractus cum Germania coaluerunt, qvi non Francogalliae, extra cuius ditionem, teste divisionis formula, constituebantur; vacante autem Lothari regno, in patrimonium Franciae Germanicae, ad qvam iure pertinebant, redacti, regnum Ludovici, coniunctione utriusqve regni facta, auxerunt, omisso tamen ab eo Franciae Lothariensis titulo, aut raro a successoribus usurpato. Proinde qvorundam haec incrementa reputantium industria effecit, ut cum *regna Francorum*, imperiumqve Francorum a scriptoribus *Francogermanicis* nominantur, tum Francos Orientales Lotharianosqve coniunctos, una eademqve significatione comprehensos, existimare debeamus. Qvae res ut planior fiat, non gravabor afferre testimonia, qvae dictis fidem faciant, et loqvendi formulas illustrent. Etenim Lotharius, priusqvam imperio regnisqve se abdicaret, regnum suae ditionis, qva Francicum erat, A. DCCCLV. inter filios Lotharium iuniorem, et Carolum partitus est; alteri eam Galliae partem, qvae Lotharingia ab eius nomine dicta est, alteri Provinciam Burgundiamqve assignavit; Ludovico natu maiori filio regnum Langobardiae cum Romanorum Imperio reliqvit. Ea divisio offendit Ludovicum, et qverendi materiam ei praebuit, qvod putaret, angustiores esse regni sui terminos, et Imperatoris Ro. dignitatem avo acceptam ferret. *Annales Bertiniani A. 856.* Deinde mortuo, qvod A. DCCCLXIII. accidit, sine liberis Carolo, regnum eius inter fratres, Ludovicum et Lotharium, aeqvis partibus divisum est, eaqve re nova accessio facta ad regnum Lotharii, ex qvo partem transiurani tractus, in qvo Geneva erat, decerptam, Ludovico Fr. addixerat, *ut legitur in iisdem annalibus, qvorum auctoritate libens utor.* Hinc sine progenie legitima decessit A. DCCCLXIX. Lotharius, de cuius regno fuit controversia inter Ludovicum Germanicum, et Carolum Francogallum.

Lo-

Ludovicus qvoqve II. Imp. ad ſpem capeſſendi huius regni ſe erexit, cuius cauſam agebat Nicolaus Pontifex, miſſisqve ad Carolum nunciis, ſignificabat, regnum illud, morte Lotharii, iure hereditario ad Ludovicum rediiſſe. *Annales cit. A. 869.* Sed Carolus, nulla obnunciatione territus, qvomodo fratrem idonea ſatisfactione placaret, cogitabat, eumqve iuri ſuo non defuturum, animo praecipiebat. Qvare data utrinqve et accepta fide, inter Ludovicum et Carolum fratres convenit, ut regnum Lotharii iunioris aeqvaliter dividerent, atqve ab iniuriis abſtinerent. Facta eſt haec ſolennis partitio in agro Leodienſi, atqve in Procaspide ad Moſam fl. inter Heriſtallium et Marsnam, anno, qvi in Chriſtianorum faſtos relatus eſt, DCCCLXX. V. Cal. Sextil. Aeqva enim Ludovici poſtulatio, et iuſta pacis ineundae ratio, non magis cum dignitate regum, qvam cum ſalute regnorum coniuncta erat. Ludovico praeter complures regni Lothariani urbes et tractus, etiam perantiqvae, et a Romanis conditae urbes, Colonia Vbiorum, Auguſta Trevirorum et Argentoratum, congruentibus tranſigentium ſententiis, aſſignatae ac traditae, regnoqve Orientalis Franciae, ſtabili et perpetuo nexu coniunctae fuerunt. Moguntia enim, Vormatia et Spira, iam ſuperiori diviſione regno Germanorum attributae, minime ad Lotharii regnum pertinebant. *Diviſio haec inſignis maxime ac memorabilis extat cum pactione iurata, qvae ſolennem hanc diviſionem praeceſſit, et eodem anno Aqvisgrani facta eſt, in Capitularibus Regum Francorum tit. XLII. in annalibus Bertinianis an. 870. in Aimoino, vel potius Aimoini appendice lib. V. cap. 25. Exinde deſumptam, et cum duobus MST. codicibus collatam Nithardo ſubiunxit P. Pithoeus, p. 488. ſeq. Poſt eum A. Duchesnius edidit, t. II. p. 253. ſeq. Ex Aimoino citavit Iacobus Sirmondus, in notis ad Capitularia Caroli Calvi. Goldaſtus in Conſtitutiones imperia-*

riales retulit, qvia per illam rationes finium Imperii Germanici constitutae sunt Francogalliam versus. Non enim Imperatoria, sed regia duorum transigentium auctoritate se tuetur. Eodem auctore inscribitur transactio Procaspidana, *et pro* VI. Idus Augusti, *ad oram notatur*, V. Calendas Augusti. *Priorem Calendarii Romani numerum retinuit Duchesnius, sed alter defenditur auctoritate annalium Bertinianorum, an. 870. Non hic omiserim, tres urbes*, Lugdunum, Vesontium et Viennam, *et alia qvaedam ex regno Caroli*, cui Provincia cum parte Burgundiae obvenerat, *distributione facta*, ad regnum *Lotbariense, et hoc postea diviso, ad regnum Francogallicum Caroli pervenisse, atqve adeo in prima Lotharii Imp. divisione, extra Lotharii iunioris regnum fuisse. Ne vero cum Thuano sentiamus, cavendum est, qvi minus accurate interdum explicuit res antiqvas Francorum, et scripsit*, Coloniam Vbiorum ab Ottone M. translato a Francis ad Germanos Imperio, iuris Germanici factam, *histor. lib. LXXVI. Nam ipso hoc Carolingorum seculo, regnantibusqve Francis, et diu ante successores eorum in regno Germaniae Saxones, atqve adeo ante Ottonem M. ex formula partitionis in Procaspide factae, non procul Vbiorum finibus, Colonia Vbiorum in ditionem Germaniae venit, ac inter Vrbes regias, sive Imperii Civitates, relata, integro iure, et incolumi statu, mansit usqve ad hunc diem. Nec assentior Christ. Brouvero, Ignatianae sodalitatis patri, viro ceteroqvin patriarum rerum insigniter perito, qvi putavit, pagum* Megenensium, *in formula divisionis Procaspidicae nominatum, Ripariis esse attribuendum. Annal. Trevir. lib. VIII.*

XVI. Qvae divisio simultates inter utrumqve regem gliscentes extinxit, et novos utriqve regno terminos constituit ac definivit, ut non iam Rhenus, qvemadmodum antea fuerat, tribus urbibus cum tractu cuiusqve exceptis, sed Mosa,

ſe, demptis aliqvot citerioribus oppidis, inter Germanicam, Gallicamqve Franciam limes eſſet. Contributa enim Ludovico Regi, et ſimul regno Germaniae in perpetuum coniuncta eſt ea hereditatis Cismoſanae portio, qvam intercepit qvidem et uſurpavit Carolus, ſed agnito violentae poſſeſſionis vitio, a fratre admonitus, bellumqve eius rei cauſa veritus, incepto deſtitit, et regnum, ad qvod frater ius habuit, vel ipſa aeqvitate poſtulante, et more etiam atqve inſtituto ſuperiori movente, aeqvis partibus cum fratre diviſit, adeo ut urbes regionesqve Lotharianae citeriores Ludovico deberentur merito, et tribuerentur qvoqve ac traderentur, eaeqve ad heredes et omnes eius ſucceſſores tranſirent, et cum regno Germaniae, cui innexae ſunt, firma perpetuaqve retinendi lege transmitterentur. Haec mens tranſigentis Ludovici Germanici fuit, hanc transactionis cauſa exitusqve oſtendit, hanc, patre mortuo, filii, Ludovicus iunior et Carolomannus, adverſus callidam verſutamqve patrui interpretationem declararunt, et conſtanter tutati ſunt, hanc deniqve, extincta Carolingorum in Francia Orientali progenie, Saxo-Vitikindei Germanorum Reges conſilio, ſententia, armisqve defenderunt. Qvinimo Ludovicus, ut potior regni Lothariani heres, etiam Nicolai Pontificis ſententia habitus, in tranſigendo aeqvior, et in concedendo liberalior fuit, nec multo poſt eum ſolicitavit Ludovicus patruelis, ut partem ſuam nova pactione ſibi traderet, partemqve alteram Carolo traditam ipſe repeteret, iunctisqve ſecum armis, nolenti extorqveret. Sed nihil tale is executus eſt, nec pars regni huius adempta Carolo', qvem bello Normannico diſtractum, opibus fortunisqve evertere potuiſſet. Niſi qvod, ob iter trans Alpes ſuſceptum, praereptumqve adeo Romanorum Imperium, fratri infenſior, anno DCCCLXXV. filios ad reſiſtendum ei in Italiam miſit, ipſe autem duxit in Galliam, et

facta regni vastitate, in Germaniam rediit, ac seqventi anno decessit. *Rem banc executi sunt Aimoinus, sive auctor Appendicis Aimoini, qvam in editione VVecbeliana curavit Freberus, lib. V. cap. 28. Annales Bertiniani A. 872. Qvo respexit ipse Carolus, in titulo XLIV. Capitularium suorum, ubi Ludovicus dicitur* sacramenta disrupisse, et aeqvivoco (cognomini) suo Hludovico Imperatori se coniunxisse, *anno annalibus Bertinianis congruente, qvem emendatae rationes firmant. Sed res ea intra pactionem stetit, et sine armis acta est; tum destinata* magis, *qvam instituta iure feciali repetitio, bellumqve post ex alia causa Carolo illatum. Neqve Carolus, dum frater viveret, ex eo capite qvicqvam asseruit sibi et regno suo vindicavit, conscius sibi conditionis suae, qvae, non repugnante fratre, melior facta, etiam recrudescentibus mutua aemulatione odiis, belli et ancipitis fortunae casibus non subiicienda videbatur. Illud ergo fraudi non sit Ludovico, uni omnium primo separatae Francogermaniae Regi, qvod pro conditione temporum consilia Caroli consiliis contraria agitaret, rebusqve suis tempestive caveret, ambitiosumqve Regem, idoneo potentiae temperamento, ad moderationem revocaret. Hinc merita eius cumulate memorantur in Chronico monasterii S. Arnulfi, qvod annalium Metensium titulo, qvem Duchesnius addidit, celebratur. In anno eius emortuali 876. Gemina scripsit Laurisbamensis Monachus,* et iustum, pium, misericordem *appellans, tribus verbis maximas Ludovici Germanici laudes absolvit.*

XVII. Cum ergo Ludovicus in separata Germanorum Francia primus regnavit, tum primus qvoqve omni Franciae transrhenanae regis titulo praefuit, eiusqve ratione *Germanici* cognomine singulariter et per eminentiam appellatus, hoc amplius obtinuit, ut, prolatis finibus, illi honor acqvisiti Lothariensis regni debeatur. Qvo unus elogio dis-

scer-

cernitur ab omnibus in regno Germaniae successoribus, qvi rempublicam ab eo legibus Germanicis constitutam, et deinceps virtute ipsius auctam se accepisse, fateri necesse habent; primi acqvirentis dignitatem in utroqve et coniuncto regno derogare non possunt, et religione animi, ac recordatione meritorum prohibentur. Qvamobrem haec Lotharingia citerior non statim Germaniae, cum seorsim res suas constitueret, coniuncta, sed postqvam coniunctio accidit, eodem iure, qvo Germania, usa est, et iisdem, qvibus illa, regi auspiciis coepit. *Instrumentum partitionis, ex qva Lotharingia Germanica originem ducit, ut hodie extat, portiones inter utrumqve paciscentem divisas comprehendit, sed momenta et causas initae pactionis, et factae partitionis, aliunde, et ex monumentis horum temporum colligamus facile et suppleamus. Minus accurate Goldastus partitionem in Procaspide factam nominavit* transactionem, *qvia in Procaspide non transactum, sed erciscundae hereditatis negotium confectum est, qvando formula transactionis, qva lites* Lotharianae *hereditatis et finium compositae sunt, Aqvisgrani facta colligitur, propterea qvod in ea urbe, pridie Nonas Martii, an. DCCCLXX. inter Reges dissidentes, dato utrinqve iureiurando, convenit, eaqve ex causa* pactio Aqvisgranensis *vulgo dicitur, et passim celebratur.*

XIIX. Finitis ita aeqvabili compositione dissidiis, duae regni Carolini partes, a primo acqvirente Ludovico, in ditionem Germanicam redactae, et A. DCCC LXXIIX. pactione Furonensi, a Ludovico, Caroli Calvi F. de integro confirmatae, magnum auctoritatis pondus merito habuerunt; regno qvoqve ex duobus regnis arctissime iunctis constituto, haec nova dignitas conciliata est, ut eminentiore nominandi ratione a ceteris distingveretur. Praesto sunt haud suspecta monumenta, in qvibus regnum Franciae Germani-

cae

cae a Francogallia feiunctum, *Imperii Francorum* titulo infignitur. Duo afferam teftimonia, qvae id confirmant, annalium Metenfium, et qvi horum verba retinet, Reginonis. Vtrobiqve enim legitur, Arnulphum, Carolomanni F. et Ludovici Germanici nepotem, *Imperii Francorum fceptra fufcepiffe*, id eft, regnum Germaniae a regno Franciae Gallicae feparatum, regno autem Franciae Lotharingicae auctum, *an. 880.* Eodem modo fcripfit Vitichindus Saxo, Francos fcribendi duces fecutus, *annal. Sax. lib.* I. *et II.* Non dubito hanc fuiffe caufam Ottfrido, qvamobrem auctorem et acqvirentem utriusqve regni appellaret *Orientalium Regnorum Regem*, qvae formula ut antiqva, fic eminens eft, et obfervatu digna, qvam in libro *Odei* vetuftiffimo fcriptam reliqvit. Ratio huius tituli facit, ut credam, Vitichindum Henrico Aucupi, fummam potentiae gloriam ex regno Francorum Orientalium confecuto, *Imperatoris*, id eft, regnorum, Germanici et Lothariani Regis, tribuiffe, *annal. lib. I.* Qvod de Francis Occidentalibus non legas uspiam et animadvertas in antiqvis, et fimplici veritate fe tuentibus monumentis. Nam de Augufta Imperatoris Romanorum dignitate, qvam Otto magnus, Henrici F. anno DCCCCLXII. primus omnium ad Francos Orienrales et Germanos tranftulit, nullum ei, ut vulgo putant, fermonem effe, ex inftituto fcribentis, et nexu hiftoriae patet fatis, et facile probatur. *Pactio, five, ut infcribitur, Conventio Furonenfis extat inter Capitularia Caroli Calvi, unde mutuatus eft Goldaftus, et addidit Conftitutionibus Imperialibus, t. III. Duo hic notanda veniunt, qvod Conventus Furonenfis apud Furonos, ubi regia villa erat, in finibus Herftalli et Marsnae, habitus fuerit, et qvod eodem tempore Ludovicus in Gallia occidentali regnaverit, qvem Goldaftus perperam vocavit* Imperatorem (*Romanorum.*) *Praeterea rationes non congruunt, et annus 878. definit tempus, qvo congreffi,*

gressi, collocuti et pacti sunt Reges. Sed Goldastus in anno discrepat, et acta Comitiorum Furonensium (ipse Furoniensium *scribit) reiicit in annum 879. Ab his partibus stat Aimoinus, sive potius auctor supplementi, Aimoini nomine inscripti, lib. V. cap. 38. Idem numerus expresse notatur in Capitulari, qvod commemoravi. Pro me faciunt annales Fuldenses, primum a Pithoeo editi, qvorum auctoritatem corroborat eventus, qvem signat Ludovici balbi, Francogalliae regis, obitus, qvi contigit ante anni 879. Calendas Novembreis, in qvas Comitia apud Furonos habita incidisse memorantur.*

XIX. Fecit qvidem contra fidem conventionis Carolus, qvum Ludovico fratre mortuo, pro recuperando Lotharii regno, repetendisqve citimis Rheno urbibus, comparato ad exeqvendum exercitu, anniti coepit, sed Ludovicus, Ludovici Germanici filius, regni Lothariani ex divisione heres, male mulctato eius exercitu, propulsavit iniuriam, et fines suos, suscepto iuris tuendi consilio, strenue ac fortiter defendit. Neqve eo secius frater Carolus portionem suam retinuit, qvam traditis aliqvot Lotharingiae urbibus, aeqva dividendi ratione accepit: neqve Carolomannus de Italiae regno decedere voluit, possessione subnixus. Patre mortuo, repentina temporum inclinatio secuta est, et rebus in periculum adductis, Rex Francogalliae Ludovicus, metu maioris mali, ad paciscendum descendit, ac nova pactione ius Ludovici, in regno Lotharingiae acqvisitum, et a patre Ludovico successione deductum, eoqve defuncto, divisione inter fratres instituta, eidem Ludovico traditum confirmavit. Capita conventionis Furonensis dilucida sunt, et satis probant, in qvorum prooemio haec leguntur. *Sicut inter patrem meum Carolum* (Francogallum, vulgo Calvum) *et patrem vestrum Ludovicum* (Germanicum, primum separatae Germaniae, et Lotharingiae Germanicae acqvirentem) *regnum* Lo-

tharii divisum fuit, volumus, ut ita consistat. Confutat iniustitiam patris Caroli *asserentis, se cum fratre, non cum nepotibus* (fratris sui filiis, Carolomanno, Ludovico, et Carolo) pepigisse. *Annales Metenses an. 876. Regino Chron.* L. *II. in anno eodem.* Alterum, qvod ibi seqvitur, ad Carolomannum spectat, cui praeter portiones patrimonii Germanici, Boioariam, regnaqve Slavorum et Pannonum coniuncta, regnum Italiae possidendum relinqvitur, his verbis: *qvicunqve modo illud tenet* (tenebat autem Carolomannus) *ita teneat, donec Domino volente simul convenientes cum communibus fidelibus nostris, inveniamus et definiamus, qvod ex hoc melius et iustum fuerit.* Aliqvanto post Ludovicus balbus fatis concessit, nec qvidqvam trans Alpes habuit, aut adeptus est, regnum vero Italiae cum Ro. Imperio, exclusis Ludovico balbo, et successoribus Francogallis, pervenit ad Carolum, tertium Ludovici Germanici filium, cui Alamannia, et aliqvae regni Lothariani urbes attributae sunt, in qvarum firma et iusta possessione permansit. Partem enim Lotharingiae, qvam accepit Carolomannus, eam Ludovico fratri dedit, qvi rursus cum fratre Carolo divisit, et utraqve post mortem Ludovici, denuo coniuncta, in Caroli ditionem venit, et inter has qvoqve vicissitudines, nunqvam translata est ad Francogallos. Annales Pithoeani. *Hludovicus, Caroli Regis filius, timore perterritus propter iniurias a patre suo Regi illatas, legatos ad eum dirigit, pacem postulat, et se de omnibus, qvae contra eum genitor suus gesserat, excusare nititur. An. 877.* Eodem anno Lotharingia Germanica a tribus fratribus tripartito, et inseqventi, cum iure suo cederet Carolomannus, bipartito divisa traditur, atqve hoc argumento fuit et mansit omnino Germanici iuris. *Rex Hludovicus ad Aqvas in mense Octob. perrexit, et cum aeqvivoco suo Caroli Regis filio haud procul inde colloqvium habuit. Annal. Pith. an. 878.* Innuunt

pro-

profecto et indicant *conventum Furonensem*, illo ipso, ut paulo ante dixi, anno habitum, qvem annales Bertiniani eodem anno definiunt, magnumqve momentum afferunt ad veritatem eius rei confirmandam. Annales Metenses insuper tradunt, Ludovicum et Carolomannum, Ludovici balbi filios, qvos Carolus avus sane pro legitimis habuit, repentina irruptione territos, Ludovico Austrasiorum Regi, *portionem regni Lotharii, qvam avus paterqve tenuerat, ex integro illi concessisse, addita insuper Atrabatis Abbatia S. Vedasti. an. 879.*

XX. Qvae pactiones consensu Francorum populi, aut Procerum e populo delectorum firmatae, non reges tantum, sed eorum successores et regna obligarunt, tum renovatae aliqvoties, et voluntate paciscentium corroboratae, pleraeqve etiam ac priores iurisiurandi vinculo astrictae, sanctissimoqve societatis humanae praesidio communitae, atqve ab invadentium iniuriis defensae, neqve unqvam abalienatae, neqve amissae sunt aut derelictae. Qvare standum est his pactis, in qvibus cardo iuris Germanici vertitur, qvibusqve non magis cura vicinitatis, qvam finium securitas continetur. Saepe qvidem antea Austrasiae, non secus ac Neustriae ipsiusmet, et Burgundiae qvondam termini moti aut mutati sunt, prout necessitas temporum mutandi causam praebuit, Regesqve superiorum temporum, variis bellorum occasionibus et casibus, eo induxit, ut novas partitiones facerent, regnorumqve fines non eodem semper modo constituerent ac metirentur. Postea vero qvam regna divisa, et in perpetuum separata, ac separato iure constituta sunt, termini utrinqve fixi, voluntate iudicioqve paciscentium, assentiente populo, definiebantur, qvemadmodum conditio salusqve regnorum, qvae dividebantur, ferebat. Vtiqve enim ratio firmandae inter vicinos pacis, regnantiumqve securitas depo-

ſcebat, ut inter regna, qvae mutuo conſenſu dividi placuit, firmus eſſet ſtabilisqve limes, qvo finium controverſiae, valituro in perpetuum pacto, dirimerentur commode, ac ſublatis belli cauſis, terminarentur. Conſtituti ergo inter utrumqve regnum termini ſunt, qvi vel ſitus locorum indicio, et vicinitatis cauſa melius conſtitui non potuiſſent, qvando Germanicis rationibus pars Lotharingiae propior conveniebat, hisqve adeo rebus fiebat, ut Lotharingia citerior, qvam potior, et aetate prior in Germania heres vindicabat, non regno Francogalliae, ſed Germaniae, cuius fines contingebat, attribueretur, qvod Regum conventione uſu probatum, negotiumqve perfectum eſt, ſic ut deinceps Lotharingia citerior ditioni Germanorum arcto foedere, et aeterno nexu, ſine ulla repetendi ſpe, et ſine ullo recuperandi iure coniuncta, vera regni Germanici pars eſſet. In hoc non caduco, neqve fragili fundamento innixi Germanorum Reges, Lotharingiam regno ſuo attributam, et ſuſcepto bello defenſam, ac nova pactione Furonenſi, rurſus pleno iure confirmatam, atqve ab omnibus Carolingis in Gallia regibus approbatam, ſumma, nec dependenti poteſtate habuerunt, regnisqve Germaniae diviſis, ac denuo, qvod ſub Carolo Craſſo accidit, coniunctis, inſignem hanc debitamqve Germaniae acceſſionem, felici rerum curſu, integram adepti, Germanico nomini aſſeruerunt, mortuisqve in Germania Carolingis, ſucceſſores ex ſtirpe Saxonica reges repetierunt fortiter, et recuperarunt, ceſſamqve et eieratam ac redditam firmo retinendi animo, retinuerunt pariter, ac iure viribusqve freti, armis defenderunt. *Lotharingiam citeriorem auſpiciis Germanicis conſtitutam, et conſervatam eſſe hiſtorici conſentientes tradunt.* De Ludovico, Ludovici Germanici F. conſtat, eum propugnaſſe pro Auſtraſiis, et propulſaſſe invadentem

Ca-

Carolum, et armis adegiſſe Ludovicum Caroli F. ut Lotharingiae, qva in Germaniae fines deſcripta erat, nuncium remitteret, eamqve in fide ac ditione Germanica eſſe pariter ac manere vellet. Regino, et annalium Metenſium ſcriptor, tradunt, *Ludovico* (Auſtraſiorum regi) *portionem regni Lotharii, qvam avus paterqve tenuerat, ex integro conceſſam, ita ut iis finibus contineatur et conſiſtat, qvibus inter Carolum et Ludovicum Germanicum* in Procaspide *diviſum erat, et ſi aliqvis Caroli fidelium de regno patris ſui ex eo aliqvid purpriſum* (male qvaeſitum, et uſurpatum, ut annales Bertiniani explicant,) *habeat, iuſſu regis illud dimittat* (apud Goldaſtum, *dimittatur*) id eſt, reddat ac reſtituat Ludovico, legitimo Lotharingiae Germanicae regi, qvemadmodum legitur in conventione Furonenſi. Nec qvicqvam de Auſtraſia detrahi paſſus eſt Carolus Craſſus, ſed Normannos eam incurſantes, miſſo exercitu, propulſare voluit, et liberare illam regni Lothariani partem, *ut Regino, ex eoqve Collector annalium Metenſium an. 884. 886. commemoravit. Qvi ante utrosqve ſcripſit Monachus San-Bertinianus ſcribere, deſiit anno 882.* qvo armavit primum et miſit exercitum contra Normannos. Neqve is amiſit, aub abalienavit Lotharingiam, ſed ipſam aliqvandiu Franciam Neuſtricam, volentibus, et invitantibus eius regni optimatibus, tenuit, qvod praeter ſcriptores Francos tradit *Aſſer Menevenſis in vita Aelfredi.* Caroli ſucceſſor Arnulphus, Carolomanni F. cum Zventiboldo filio Rodulfum, Lotharingos ad ſeditionis conſilia inſtigantem, expulit, et eundem filium regendo Lotharienſi regno impoſuit, ſed ea lege, ut in ſua Regis Germaniae fide clientelaqve eſſet. Significanter annales Metenſes, *Zventibolch filium regno Lotharii praefecit. an. 895.* Optimatum regni Germanici, ad qvos ea res qvoqve pertinuit, conſen-

ſu, Lotharingiae impoſitus, tituloqve regis ornatus eſt, ſed *regis auguſti* titulum decreto eius, qvod anno 898. emiſit, errore ductus praeſcripſit Goldaſtus, non fide diplomatum, ſed ex ingenio, et eo qvidem conſilio, ut Zventiboldum in Caeſarum, ſive Regum Romanorum numerum referret. *t.I. Conſt. Imp. an. cit. in notis ad oram.* Ibidem annumeravit regibus Franciae Orientalis Zventiboldum, qvi cum Lotharingiae regnum patri, Franciae Orientalis regi, acceptum tulit, tum auſpiciis Germanicis tenuit, neqve ea contentus, Burgundiam invaſit, *ut ex Reginone fidem facit Chiffletius, Veſontionis parte II. in Theodorico* I. Zventiboldus anno 900. in praelio ad Moſam commiſſo cecidit, regnumqve ad Ludovicum fratrem rediit, qvem regni Optimates eius rei cauſa accerſiverant, *annales Metenſes an. eodem.* Ab exceſſu Ludovici, Carolingorum in Germania ultimi, Carolus ſimplex, Ludovici balbi F. Caroli Calvi N. occupavit regnum Lotharii, non ſecus, ac ſi in regum, qvi deceſſerant, patrimonio fuiſſet. Eqvidem Conradus I. Germanorum Rex, non iure, ſed viribus et potentia deſtitutus, belloqve Vngarico impeditus, invadentis perfidiam hoſtis ulciſci non potuit, temporum vitio, et calamitate belli, nullo tamen ceſſionis, aut derelictionis indicio, qvandoqvidem arma vindicandi iuris cauſa cepit, qvod teſtimonio pervetuſti Sangallenſis Chronici firmo. *Conradus ipſo anno* (DCCCCXII.) *Francos, qvi dicuntur Lotharingi, hoſtiliter invaſit.* Et ſeqventi anno DCCCCXIII. *Conradus cum exercitu Regnum Lotharingorum ingreſſus eſt.* Non certe amittendi animo, ſed vindicandi. Is ubi e vita migravit, longe alia rerum Germanicarum facies extitit, et Henricus, Saxonum ac Thuringorum Princeps, electus eſt Germanorum rex, qvi ſuam Germaniaeqve cauſam animoſe et fortiter tutatus eſt, regnumqve Lotharii non ut alie-

alienum, occupavit, ſed ut regni ad ſe delati inſigne membrum repetiit, et iure ſuo uſus eſt, qvod inde a Ludovico Germanico, ad ipſum, et omnes in regno Germaniae ſucceſſores derivatum, atqve adeo debitum, repoſci oportuit et recuperari. Idcirco Henricus reſtitutionem flagitavit, et Lotharingiam iure pertinentis, et partis regni vindicavit merito ac recepit, eamqve cum ditione Germanica, cui ſubtracta fuerat, coniunxit. Auctor ſupplementi Reginonis, qvae inter Reges acta ſunt, non omiſit, ſummatimqve complexus eſt. *Carolus* (ſimplex) *et Henricus* (transrhenanus Saxo) *apud Bonnam Caſtellum conveniunt, et pacem inter ſe facientes, foedus ineunt: et Carolus, nunqvam ſibi amplius Lotbarienſe regnum uſurpaturum, promittens regreditur. an. 924.* Duo hic in controverſiam vocantur, qvando foedus initum, et qvid foedere comprehenſum fuerit, caputne tantum factae pacis, an reſtitutionis Lotharingiae, de qva certatum eſt inter duos reges. De anno diſſentiunt ſcriptores, nec eodem modo ſupputant: in Capitular. annus legitur DCCCCXXVI. in Sigeberto DCCCCXXIII. in Reginonis ſupplemento DCCCCXXIV. Sed mihi potior eſt Frodoardi auctoritas, definientis annum DCCCCXXI. qvo initum eſt Bonnenſe pactum. Tricatur Blondellus, et in huius argumenti parte non eſt ingenuus, qvando affirmare haud veretur, auctorem ſupplementi Reginonis, et cum eo Sigebertum, ac Ottonem Friſingenſem veri oblitos, haec talia de reſtituta per Carolum Henrico Lotharingia ſcripſiſſe, vel eo argumento, qvod Bonnenſis pacti tabulae, prout integrae et incorruptae extant, nihil praeter pacem et amicitiam contineant, de ceſſione autem, et reſtitutione Lotharingiae facta, ne verbum qvidem complectantur. Nemo tamen ſincerus antiqvitatis aeſtimator Blondello conceſſerit, totum hoc caput, qvod de ceſſione

ne et restitutione Lotharingiae veteres tradunt, prorsus esse confictum. Nam, qvod nemo inficiari potest, veraces ingenuiqve scriptores, Frodoardus et Dithmarus, etiam non dissimulante Blondello, testantur, Lotharingiam ab Henrico recuperatam, in fidem ditionemqve Germanicam rediisse. *Ille in Chronico an. 925. Henrico cuncti se Lotharienses committunt. Et an. 926. Ebrardus qvoqve transrhenensis in regnum Lotharii mittitur ab Henrico, iustitiam faciendi causa, et Lotharienses inter se pace consociat. Iste libro I. Chron. tradit, Carolum simplicem Henrico omne regnum Lothariorum, si ab eo liberaretur, traditurum sacramentis promisisse.* Otto I. cognomine magnus, Lotharingos ad obseqvium redegit. *Frodoardus Chron. an. 939. Otto rex in regnum Lothariense regrediens, pene cunctos ad se redire coegit Lotharienses. Et anno 940. Otto rex Henrico fratri suo regnum Lothariense committit. Post hunc Otto Frisingensis Chron. lib. VI. cap. 19. Sigebertus an. 945. Nec omittendus est Adamus Bremensis Hist. Eccles. lib. II. cap. 2. Vbi regna, qvae Otto M.* suo imperio subiugavit, *Lotharingicum inprimis et Burgundicum intelliguntur.* Qva de causa tabulis, speciatim ad regnum Lotharingiae pertinentibus, titulum praescripsit regis *Lothariensis et Francigenum,* cuiusmodi extant apud A. Miraeum, qvae admoneant, Ottonem, confirmato in Lotharingiam iure, recte sumpsisse regis Lothariensis titulum, cum regni eius administrationem auspicaretur. Rectius profecto, qvam Carolus Calvus, qvi ex occupatione Lotharingiae argumentum successionis ducebat, regniqve eius annos perinde ac Franciae Neustricae, ex diversa tamen causa acqvisitae, in tabulis notabat. *Exemplum huius rei suppetit in Aimoino, lib. V. cap. 35.* Sed vis ista Caroli atqve impetus, nullum invadenti ius dare potuit, qvi sciret descripta iura finium, neqve ignoraret

ret pacta sanctissime conventa, qvae ab ipso violata sunt, cum ab alienis non abstineret manus. Agnovit hoc post proavum Lotharius, et regnum Lothariense non modo non retinuit, sed qvoqve redditurum se recepit, ac non repetendi animum simul declaravit aperte, et Lotharingiam eieravit. Qvam in rem scripsit Sigebertus. *Otto Imperator, et Lotharius Rex convenientes super Carum fluvium pacificantur, datis invicem sacramentis, et Rex Lotharius Lotharingiam abiurat. an. 980.* Otto III. haud minorem in tuendo imperio constantiam probavit, et servatae Lotharingiae laudem tulit, suffragante etiam Blondello, qvi *universam Lotharingici regni possessionem, penes Ottonem III. illibatam mansisse,* ingenue confitetur, *in genealogiae Franciae pleniori assertione, p. 267.*

CAP. III. et ultimum
DE AVSTRASIA, REGNANTIBVS FRANCOGALLIS CAPETINGIS.

I.

COnstat dictis fides, et longiori esse mihi non vacat, qvando satis pro dignitate argumenti, et servatis per duo capita historiae legibus, exposui, Austrasiam, sive recentiori nomine Lotharingiam, vero et antiqvo iure Germaniae teneri. De qva nihil delibavit aut detraxit Hugo Capetus, Hugonis magni filius, et novae in Francogallia stirpis conditor, neglectis Ludovici ultimi, qvi iuvenis decessit, agnatis, non iure Carolini sangvinis, sed Procerum suffragio A. DCCCCXXCVII. Rex electus, *teste Odoranno, et auctore membranae Floriacensis h. an.* Is autem servata pactorum fide, non movit regni terminos, nec posteri eius lites de finibus excitarunt. Qvod praeter monumenta et tabulas, qvas Imperatores, qva Reges Germaniae, promulgarunt et impertiti sunt, sine suspicione falsi testantur, nec diffiteri potest, ille alioqvi in res Germanicas iniqvissimus, ce-

tera autem doctiſſimus Blondellus. Idoneus et gravis ex tertio decimo ſeculo teſtis eſt *Albertus abbas Stadenſis*, et ex veteri itineris Romani libro confirmat, iura finium lapide in utriusqve regni limite poſito, deſignata fuiſſe. Neqve haec labefactata ſunt a Capetingis illorum temporum, reputantibus, qvid ex pacto ſuum, qvidve alienum eſſet. Praeterqvam enim qvod primi diviſionis auctores fidem, ſua et ſucceſſorum cauſa, conceptis verbis obligarunt, ſignum qvoqve publicum ſtatuerunt et collocarunt, qvod fines utriusqve regni apertiſſime ſepararet. *Lapis poſitus eſt in media villa* (Rulie) *iuxta viam, qvae diſterminat Imperium et regnum Franciae. Chronici a Reineccio editi pag. 183.*

II. Nullus ergo Regum noſtratium ad haec usqve tempora extitit, qvi tuendorum patriae finium curam ſic abiiceret, ut Lotharingiam a Germaniae corpore, cui arctiſſime iuncta et agnata eſt, avelli cuperet, aut avellendi voluntatem ullo evidente indicio oſtenderet aut ſignificaret. Saxones ipſi contrariis factis ſe tuebantur. Salici haud ſegnius faciebant. Hohenſtauffii dignitatis aeqve ac iuris tenaces erant. Sed poſt horum fatalem caſum, et ſigillatim poſt Friderici II. Imp. deceſſum, turbatis interregno Germaniae rebus, Francogalli, fixas pactorum tabulas revellere ſenſim, et aliqvas regni Lothariani partes uſurpare coeperunt. Qva in re nihil admiſſum, certe nihil abalienatum aut ceſſum eſt ab Auſtriis, non a Rudolpho Habsburgio, cui inſtauratae e ruinis Germaniae gloria debetur. Nihil iuris Auſtraſici in Francogalliam tranſtulit, et vicinis etiam iuris nondum extincti veſtigia videntibus, cum apud Alſatiae urbes, in vero et veteri Auſtraſiae fundo, vicinoqve Burgundiae comitatu ſummam poteſtatem exemplis confirmaret. Albertus Rudolphi filius, non diſceſſit ab officio retinendi bona Imperii, et modeſtiae inprimis ſuae ſpecimen dedit, cum Bonifacius IIX. Philippo pulchro interdixiſſet ſacris, regnumqve Francogalliae

in

in electum Imperatorem transferrē constituisset. Luzelburgici nihil dederunt donaruntqve externis regibus, sed tota eorum liberalitas intra Imperii fines constitit, nec prodigalitas Venceslai latius evagata est: Sigismundus deniqve illorum ultimus, qvod pro temporum statu potuit, rationibus Germaniae consulere voluit, et repetere Franciam, certe Lotharingicam, et multis ante seculis, Germanici iuris factam. Qvi Sigismundum secuti sunt Imperatores et Reges, haud alio erant animo, et inter eos Maximilianus I. indignissime tulit ablatas Germaniae provincias, earumqve indice confecto, qvi apud Chiffletium extat, repetendi significationem dedit, et malae fidei possessores *usurpatoresqve* admonuit officii sui, et obligationis de restituenda re aliena. Carolus V. perinde ac alii, qvi praecesserunt, nihil de iure suo remisit, aut deminuit, atqve in hoc conceptis verbis obligavit fidem. Cuius augustissimi successores sanctissimo iurisiurandi vinculo se astringi patiuntur, et, nisi fortuna temporum impediat, repetere partes per vim iniuriamqve ablatas, et colligere adeo reliqvias, atqve in corpus Germaniae, a qvo avulsae et abstractae sunt, conflare iterum, ac redigere in ditionem pristinam, et promissi implere fidem, pactiqve praestare capita tenentur, si qvidem facultas praestandi sit, in regno praesertim per suffragium delato, in qvo haec talia communibus auspiciis geruntur. Qvicqvid ergo non dubii et explorati iuris habet Germania, sive trans, sive cis Alpes, sive in Imperio Ro. et regno Langobardiae, sive Burgundiae, sive Lotharingiae, sive in *Ducatibus* ex ea reliqvis, tam superiori et Mosellano, qvam inferiori, et Brabantiae, sive in aliis ex Francia media residuis tractibus regionibusqve, id totum, qvantumcunqve est, iuris Germanici esse intelligitur, et multis rerum documentis, atqve indiciis non inanibus liqvet. Ipse ducatus Lotharingiae, qvi ex veteri illius nominis regno superest, nondum ita a rationibus Germanicis seiunctus est, ut prorsus extra Imperium censeatur. Qvi salvo Imperii, et heredum, ad qvos pertinet, iure, etiam-

num a Christianissimo rege detinetur, de cuius salute et libertate Foederati, qvos haec tangit cura, laborant, et interposita patrocinii ac praestandae restitutionis fide, consilia et vires coniungunt, sua Imperii causa non passuri, ut perantiqvi Europae Duces, Imperioqve arcte coniuncti, et maximorum Principum, Imperatorum Regumqve propinqvi ac necessarii, Caroli V. Ducis Lotharingiae, de re Christiana optime meriti fortissimiqve, et qvod caput rei est, veri ac legitimi Lotharingiae Mosellanae heredes, sede et solo patrio extorres, qvaesito per maiores, et continuato per eorum descendentes posteros iure mulctentur, et post tot obtestationes frustra factas, spe restitutionis suae excidant, atqve in misera hac et natalibus suis indigna conditione relinqvantur. *Imperatores Ro: qva* Reges Germaniae, *ius in regnum* Lotbariense, *ut regnum Germaniae coniunctum, et arcte innexum, retinent, atqve usu tituli summum, neminiqve obnoxium dominium, in partes eius maxime Cismosanas competens tuentur. Neqve secius Antistites Belgicae primae id titulo munereqve* Archicancellariatus per Galliam, *id est, Belgicam, sive per regnum Lotbaringiae Germanicae, declarant, et admonent, in* praescriptione, *qvae duplici nomine interrumpitur, nibil momenti inesse, neqve facile patientiam aut derelictionem posse obtendi, qvando rerum interceptarum tituli servantur, et indicia non levia, neqve obscura suppetunt, qvae tempore* usurpationis *istius, etiam diuturnae, detinentem in mala fide constituunt, et nullum adeo ius transferunt in usurpantem. Narrationes* Gvil. Nangii *de Lotbaringia* Ottoni in beneficium data, *implicitae sunt, et cum falsa opinione, qvam ex Hugone Floriacensi bausit, permixtae, omniumqve veteris aevi scriptorum sententiis adversae. Ad extremum* Ducatus Lotharingiae *nondum cessus abalienatusqve est, et ratione supremi iuris etiamnum agnoscit Germaniam, et concessiones ac privilegia eius sic in favorem Ducis interpretanda sunt, ut favor Imperii potior babeatur.* Vid. in hanc sententiam Notationes MST. in Notitiam Boecleri.

❧) (o) (❧